

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

«До захисту допущено»

В.о. завідувача кафедри, д.е.н., доцент

_____ **Ірина ТОПАЛОВА**

«___» _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»
освітньої програми «Облік і оподаткування»
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

ОБЛІК І АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н., доцент

_____ **Тетяна ГНАТЬЄВА**

Рецензент: д.е.н., професор

_____ **Олена НІКОЛЮК**

Виконала здобувачка другого рівня вищої
освіти заочної форми навчання
освітньо-професійної програми «Облік і
оподаткування» спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

_____ **Віта ЯЦЕНТЮК**

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота
містить результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших авторів
має посилання на відповідне джерело.*

_____ **Віта ЯЦЕНТЮК**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
Наукові основи, економічний зміст та завдання обліку основних засобів підприємства	6
Методичні засади обліку основних засобів підприємства	14
Методичні аспекти аналізу основних засобів підприємства	22
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»	29
Організаційно-економічна характеристика підприємства	29
Сучасний стан обліку основних засобів підприємства	36
Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»	45
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	55
Шляхи удосконалення обліку основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»	55
Напрямки підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»	66
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

Нестабільні умови існування сучасних аграрних підприємств потребують постійного моніторингу їх діяльності. Воєнний стан в країні вносить свої корективи в життєдіяльність підприємств та систему ведення обліку основних засобів й проведення їх аналізу.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи обумовлена необхідністю вдосконалення системи бухгалтерського обліку та аналіз діяльності в сільськогосподарських підприємствах, зокрема в воєнних умовах та впровадженні сучасних інформаційних технологій. Основні засоби є одним з найважливіших чинників будь-якого виробництва. Їх стан та ефективне використання прямо впливає на кінцеві результати господарської діяльності підприємства.

Проблема підвищення ефективності використання основних засобів виробничих потужностей підприємств займає центральне місце в діяльності підприємства. Від вирішення досліджуваної нами проблеми залежить місце підприємства у виробництві, його фінансовий стан, конкурентоздатність на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку та оцінки операцій з основними засобами стали предметом дослідження таких вчених, як: Р. В. Бойко, Р. М. Воронко, К. І. Редченко, Т. М. Гнатська, А. О. Яковенко, Ю. А. Дроздова, М. В. Кравченко, О. П. Колісник, К. К. Приходько та інших вітчизняних і зарубіжних провідних вчених та економістів.

Значний внесок у розвиток теорії та практики аналізу основних засобів підприємства внесли відомі вчені, серед яких: О. О. Лопатовська, Ю. М. Нікольчук, С. Р. Бондарук, Г. М. Лютова, О. М. Атамась, Т. В. Черкашина, І. С. Кармалітова, О. І. Фурсов та інші. Проте питання обліку та аналіз основних засобів залишається актуальним і на сьогодні, бо ми спостерігаємо постійні коливання в економіці країни через воєнні дії та світову кризу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку і оподаткування «Перспективи розвитку обліку, контролю і оподаткування в умовах трансформації економічних процесів» (номер державної реєстрації 0121U110384).

Метаю кваліфікаційної роботи обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій, щодо удосконалення обліку та аналізу основних засобів підприємства в сучасних умовах господарювання.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі завдання:

- дослідити наукові основи, економічний зміст та завдання обліку основних засобів підприємства;
- вивчити методологічні засади обліку основних засобів підприємства;
- розглянути методологічні аспекти аналізу основних засобів підприємства;
- провести аналіз сучасного стану функціонування ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»;
- проаналізувати стан обліку основних засобів підприємства;
- здійснити аналіз ефективності використання основних засобів підприємства;
- запропонувати шляхи удосконалення обліку основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»;
- надати пропозиції з підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО».

Предмет дослідження – це сукупність теоретичних питань, загальних принципів, методичних і практичних завдань обліку та аналіз основних засобів підприємства.

Об'єкт дослідження – процес обліку та аналіз основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» Білгород-Дністровського району Одеської області.

Методи дослідження. В дослідженні використано загальнонаукові методи та прийоми аналізу. Теоретичною та методичною основою дослідження є діалектичний метод узагальнення досвіду обліку. У дослідженні використано теоретичні та емпіричні методи пізнання, зокрема загальнонаукові методи: аналіз, синтез, порівняння, групування, економіко-статистичний аналіз, нормативний метод.

Інформаційною базою дослідження є річні фінансові звіти та фінансові документи суб'єкта дослідження за 2022-2024 роки, дані первинного, синтетичного та аналітичного обліку основних засобів підприємства, статистичні збірники, законодавчі та нормативно-правові акти України, матеріали досліджень вчених економістів, опубліковані в періодичних виданнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та комплексного підходу до вдосконалення обліку та оптимізації ефективності використання основних засобів підприємства у період воєнного стану країни.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження пройшли апробацію в ході рецензування та публікації статті у збірнику наукових праць «Економічний вісник Причорномор'я (Economic Bulletin of the Black Sea Littoral), ОДАУ. 2025. Випуск 8.

Публікації. Положення кваліфікаційної роботи, що виносяться на захист, викладено у публікації 0,9 друк. арк., з яких особисто автору належить 0,3 друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи викладено на 94 сторінках. Кваліфікаційна робота містить 17 таблиць, 8 рисунків. Список використаної літератури налічує 82 джерела.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Теоретичні основи, економічний зміст і завдання обліку основних засобів підприємства

Розвиток агроіндустрії в нинішньому форматі її існування є дуже ризиковим та непередбачуваним. Багато підприємств не можуть функціонувати ефективно через різні фактори, але більшість із них продовжують свою боротьбу оптимізуючи діяльність в різних напрямках. Аграрне підприємство не може функціонувати без ведення бухгалтерського обліку на ньому це зумовлено як на законодавчому рівні, так і в практичній необхідності останнього для економічно ефективного розподілу коштів та розуміння їх наявності в різних проміжках часу. Облік основних засобів є однією із найбільших за обсягом роботи ділянок ведення бухгалтерського обліку, але без неї неможливо відобразити повноцінно усю картину ведення діяльності аграрного підприємства.

Воєнний стан в Україні викликав значні зміни і в системі бухгалтерського обліку основних засобів аграрних підприємств. Через окупацію територій, земель, нерухомості, техніки, тощо керівникам країни довелось розробити нові механізми ведення обліку основних засобів із врахуванням різни ситуаційних змін сучасності.

Розглянемо нормативно – правове регулювання бухгалтерського обліку основних засобів аграрних підприємств. Основним законом України, що формує принципи, механізм ведення обліку та надає вимоги до складання фінансової звітності, основна мета формування якої надання достовірної інформації її користувачам є закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [60]. Даний закон в частині обліку основних засобів

підприємства фокусує свою увагу на системному обов'язковому веденні даної ділянки обліку, визначає його взаємозв'язок із іншими складовими бухгалтерського обліку підприємства, доцільність формування звітності по даній ділянці обліку чи відображення обліку основних засобів у ній, а також відповідальність за порушення у процесі обліку та звітності основних засобів підприємства.

Значну частку в регулюванні обліку основних засобів українських аграрних підприємств відіграє НП(С)БО 7 [49]. У ньому поняття основних засобів трактовано, як матеріальні активи які використовує підприємство понад один рік для ведення господарської діяльності, вони є матеріальної форми і призначені для довготривалого використання. В даному документі прописані класифікація, методи оцінки й амортизації, облік основних засобів підприємства. При цьому варто відмітити, що дане національне положення не має впливу на операції з біологічними активами в агробізнесі та оцінені за справедливою вартістю зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. А також на не відтворювані природні ресурси та основні засоби які утримуються з метою продажу. Інвестиційна нерухомість також, не попадає під дію регулювання НП(С)БО 7 [49].

Під впливом подій воєнного стану в нашій країні виникла необхідність у модернізації нормативно-правової бази бухгалтерського обліку. Виникнення ситуацій з окупацією територій, втратою рухомого та нерухомого майна аграрних підприємств та безліч інших ситуацій котрі потребували роз'яснень в правовому полі. До оновленої законодавчої бази бухгалтерського обліку основних засобів можна віднести:

- Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна» від 23 лютого 2023 року № 2923-IX. Цей документ надає можливість прорахунку компенсації за втрату майна від російської агресії [67];

- Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2023 року № 624 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру майна,

пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій». Дозволяє визначити механізм внесення майна в державний реєстр пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій [61];

- Постанова КМУ від 26.03.2022 р. № 380 «Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій». Розкриває й регулює послідовність дій при формуванні та поданні інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок відповідних подій [66];

- Постанова КМУ від 21.04.2023 р. № 381 «Про затвердження Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій». Дозволяє визначити процес покрокового відновлення пошкоджених об'єктів нерухомості чи отримання компенсації за них [63];

- Постанова КМУ від 20.03.2022 р. № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Даний документ надає можливість оцінити шкоду та збитки, завдані майну через російську агресію [62].

На нашу думку, оновлення старої та формування нової, більш сучасної та притаманної до нинішнього існування аграрних підприємств законодавчої бази є показником того, що наша країна прагне розуміти потреби аграріїв та намагається упорядкувати економічні відносини в середині країни. Сучасний стан більшості підприємств аграрного напрямку, що були змушені переміщувати своє виробництво в інші територіальні куточки України або взагалі припиняти його й наразі є складним. Тому підтримка держави відіграє важливу роль і надає надію та можливість втриматись на вітчизняному аграрному ринку.

Розглянемо зміст процесу обліку основних засобів підприємства більш розгорнуто, але для цього визначимо що таке основні засоби, як економічна категорія. У НП(С)БО 7 [49] трактовано поняття основних засобів, як матеріальні активи, котрі знаходяться на утриманні підприємства для

використання їх у господарській діяльності протягом більше ніж одного року або одного операційного циклу. Крім того ці активи повинні бути матеріальними і ця їх форма не повинна змінюватись протягом періоду їх використання. В міжнародних стандартах бухгалтерського обліку також є окремий документ для координації обліку досліджуваної нами ділянки – це МСБО 16 [44], саме в ньому поняття основних засобів трактують, як матеріальні об'єкти що використовують у виробництві, наданні послуг, оренді, адміністративних цілях періодом більше одного звітного.

Податковий кодекс України дає визначення основних засобів, як матеріальних активів. До них також відносять і корисні копалини у ділянках надр, але не входить сюди вартість землі незавершених капітальних інвестицій. При цьому вартість їх з 23.05.2020 року має бути більшою за двадцять тисяч гривень і вони мають використовуватись в господарській діяльності аграрного підприємства яке є платником податку. Період використання основних засобів в ПКУ відзначається більше одного року чи операційний цикл, якщо він довший за календарний рік [57].

Розгляне точки зору науковців у досліджуваному питанні, так Колісник О. П., Поліщук М. С. визначають у своїх працях, що основні засоби – це засоби праці які знаходяться у господарській діяльності підприємства більше ніж один операційний цикл чи 365 днів поспіль й вартість їх понад двадцять тисяч гривень [30]. Тотожне визначення дають науковці Бойко Р.В., Воронко Р.М., Редченко К.І., але відзначають при цьому використання основних засобів має бути лише у виробничій діяльності підприємства [6, с.14].

Наступна група науковців до складу яких входять Лопатовська О.О., Нікольчук Ю.М., Бондарук С.Р. відмічають необхідність конкретизації саме сфери використання основних засобів аграрних підприємств, виробнича це діяльність чи не виробнича. Бо саме від цього вони визначають можливість нарахування амортизації при використанні даного майна підприємства [37, с.75]. Існують також науковці С.С. Стоянова-Коваль, І.О. Крюкова, Н.С. Морозюк, Гоголь М.М., котрі вважають, що доцільно додати до критеріїв

визнання об'єкта основних засобів вартісний критерій даного об'єкта. При цьому основний засіб вони трактують, як засіб праці, що вартує більше за встановлений підприємством ліміт [53, с. 98]. Ми вважаємо, що такий погляд є не раціональним через постійну інфляцію та застарілим, адже на сьогодні потрібно враховувати воєнний стан в країні і будь які ліміти не можуть бути постійними в таких умовах.

Науковці Лютова Г. М., Атамась О. М. вважають, що основні засоби можна вважати матеріальними активами підприємства тільки за умови їх відповідності ознакам котрі прописані в НП(С)БО 7, при цьому їх лімітованість у вартості понад 20 тис. грн. є обов'язковою [38, с. 149].

Можна відмітити, що на сьогодні існують багато авторів які досліджують категорію основних засобів підприємства, їх точки зору багато в чому є суміжними. Тому можна зробити висновок про актуальність дослідження обліку основних засобів, а також підсумувати: основні засоби – це матеріальні активи, що мають вартість понад двадцять тисяч гривень і використовуються в господарській діяльності підприємства понад рік чи один операційний цикл.

Основними завданнями обліку основних засобів відповідно до НП(С)БО 7 [49] є:

- Формування та забезпечення інформацією користувачів за потреби;
- Проведення контролю за збереженням, використанням, визначення оцінки та класифікації основного засобу;
- Достовірне визначення первісної вартості, визначення методу оцінки та класифікаційної групи;
- Визначення методу амортизації та прорахунок зносу вартості основного засобу;
- Формування документообігу й реєстрів бухгалтерського обліку основних засобів;
- Правильне формування фінансової звітності та основних засобів підприємства в ній.

Як бачимо, вище вказані завдання дають можливість повноцінно реалізовувати процес ведення бухгалтерського обліку основних засобів підприємства. На рисунку 1.1 проілюстровано завдання обліку основних засобів підприємства.

Рис. 1.1 Завдання бухгалтерського обліку основних засобів підприємства

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [14, 33, 53].

Дослідження теоретичних аспектів обліку основних засобів показало, що майже усі українські аграрні підприємства мають вести даний бухгалтерський облік, це обумовлено наявністю даного майна підприємства. Варто відмітити, що зацікавленість підприємств у придбанні основних засобів у власність є позитивною тенденцією для розвитку цього підприємства, адже дозволяє покращити кредитоспроможність.

Окрім завдань, варто відмітити й важливість принципів обліку основних засобів підприємства. Саме слово принцип трактується, як вихідне

положення якоїсь теорії чи науки, з твердження котрого виходять усі наступні положення [7]. Принцип є доцільним за умови, що інформація про відповідну господарську одиницю є змістовною та корисною користувачам.

Розглянемо відповідність принципів обліку основних засобів підприємства до міжнародних стандартів обліку на рис. 1.2.

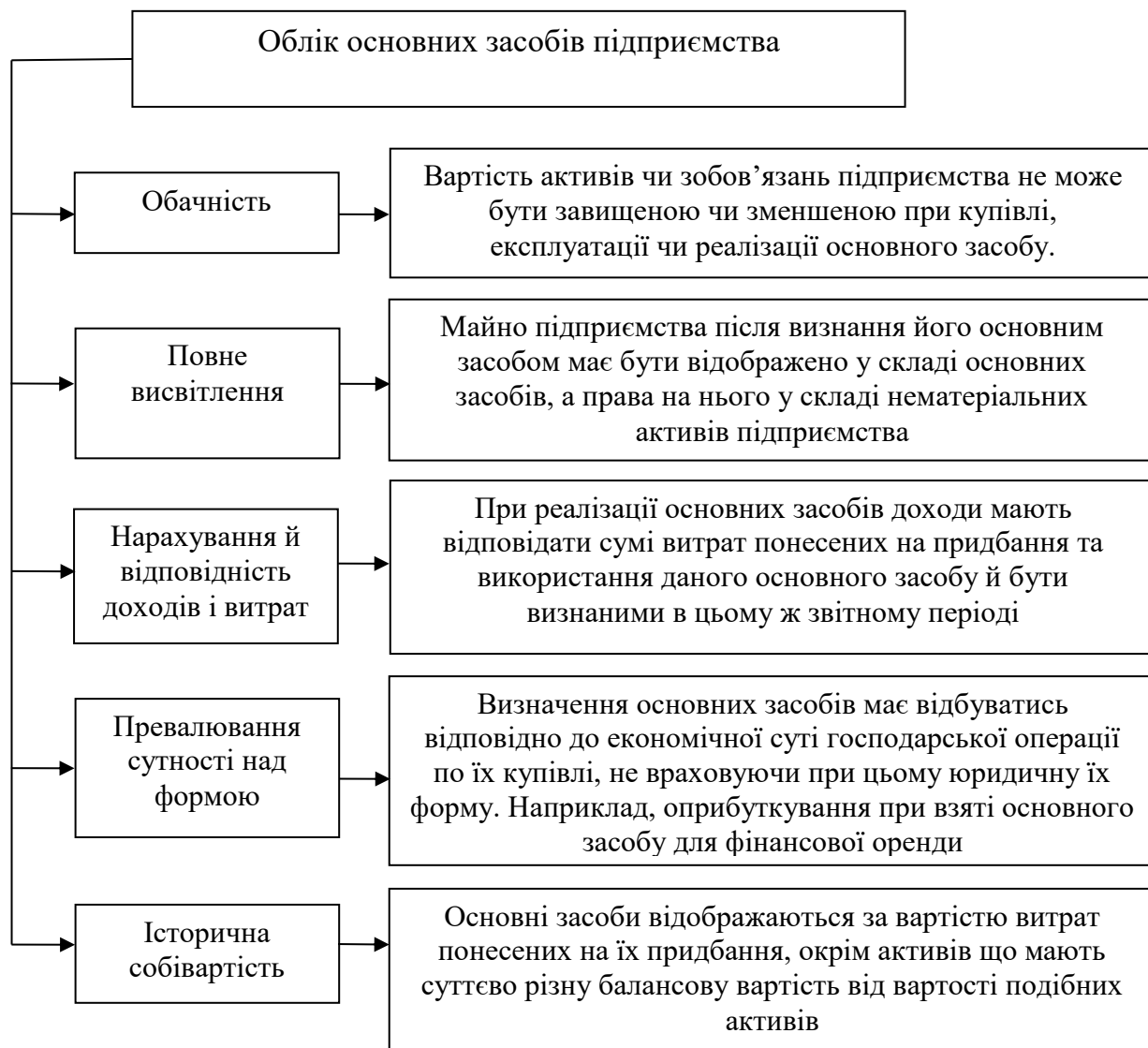

Рис.1.2 Принципи обліку основних засобів відповідно до вимог міжнародних стандартів

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [7, 49].

Організація обліку основних засобів на підприємстві є прямим відображенням роботи бухгалтерії підприємства. Розглянути деякі операції з основними засобами можна на рис. 1.3.

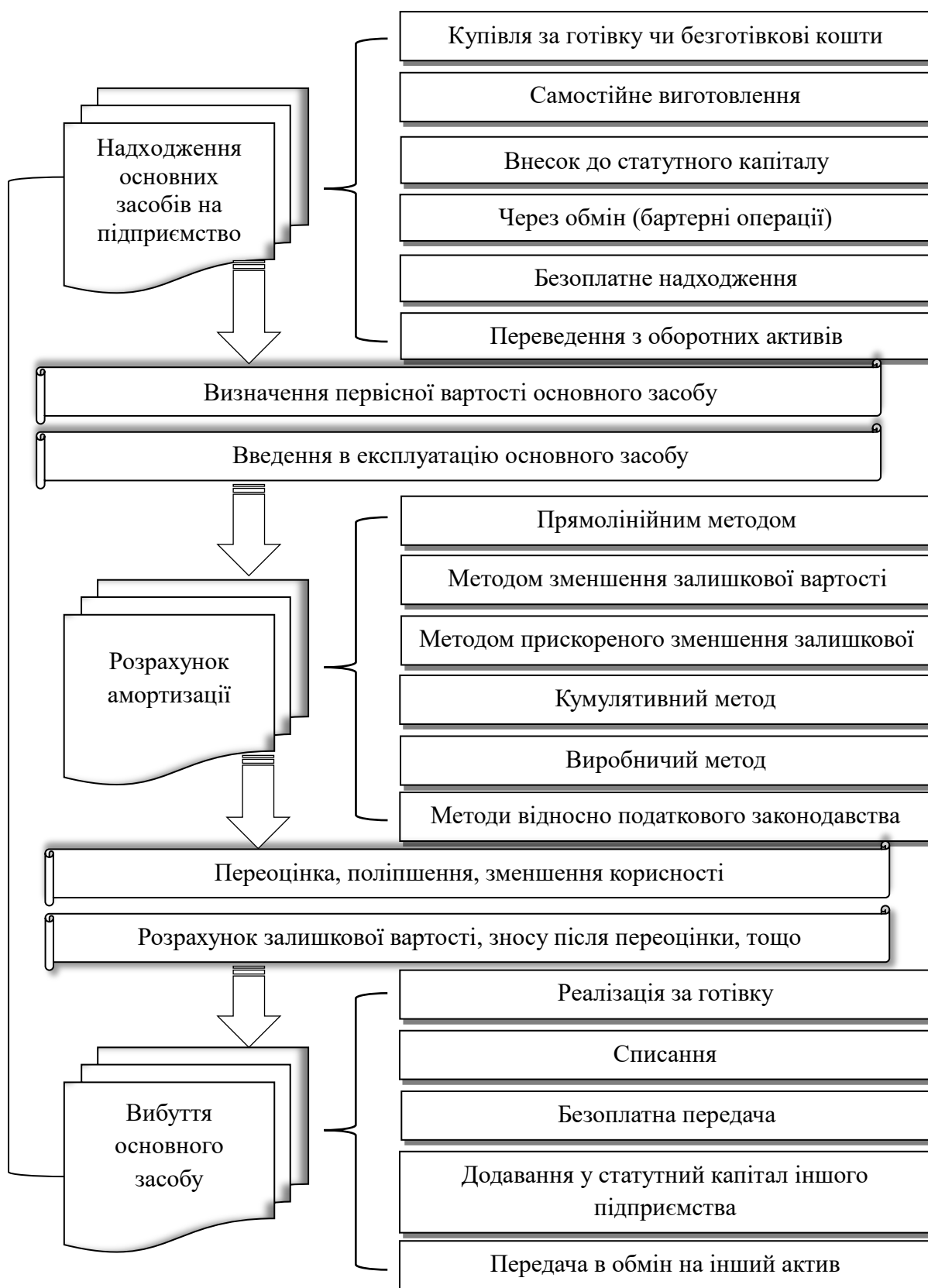

Рис. 1.3 Найпоширеніші операції з обліку основних засобів підприємства

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [14, 55, 69].

Проведене нами дослідження дозволяє зробити висновок, що загальноприйняті у світі принципи бухгалтерського обліку основних засобів відображені у МСФЗ та МСБО знайшли своє повноцінне відображення в національних стандартах бухгалтерського обліку нашої країни. Проблемними залишаються питання практичного застосування деяких принципів при реалізації в аграрній сфері їх, бо виникають певні колізії при визначенні їх вартості в різних її варіаціях. В цілому теоретичні аспекти обліку основних засобів розкрито на достатньому рівні науковцями як вітчизняними, так і світовими.

1.2 Методичні засади обліку основних засобів підприємства

Ефективність функціонування підприємства визначається його здатністю досягати поставленої мети: максимізації прибутку, тощо. Аграрні підприємства не є виключенням в даному процесі, запорукою їх дієвості є можливість ведення ефективної системи бухгалтерського обліку та її взаємодія з іншими підрозділами підприємства.

Дослідження методичних особливостей завжди ґрунтується на нормативно-правовому регулюванні, котре ми висвітлили у попередньому розділі нашої кваліфікаційної роботи. Проте є ще Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів які розкривають більш практичні питання організації та ведення обліку основних засобів. Вони не поширюються на:

- операції з біологічними активами, які пов'язані із сільськогосподарською діяльністю та оцінені за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на продаж, та на не відтворювані природні ресурси, особливості обліку яких визначаються іншими національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

- основні засоби, що утримуються з метою продажу;

- інвестиційну нерухомість [43].

Кожне підприємство маючи нормативне підґрунття зможе визначити зможе визначити чи є певний актив підприємства основним засобом. Після визнання для постановки основного засобу на облік аграрного підприємства потрібно визначити його вартість. Це може бути ціна придбання, собівартість вирощування, тощо. В сучасній системі бухгалтерського обліку первісну вартість (історичну чи фактичну собівартість) прийнято трактувати, як сукупність усіх витрат понесених на придбання та введення в експлуатацію витрат даного основного засобу. Також треба розуміти, що є ще справедлива вартість основного засобу ще її називають балансовою, зазвичай вона така сама як і ринкова вартість. Проте бувають випадки коли неможливо встановити ринкову вартість і тоді використовують відновлювальну вартість. Це вартість виготовлення або побудови подібного об'єкту з урахуванням його зносу, як фізичного, так і морального. Доцільно також відмітити й переоцінену вартість, її використовують коли потрібно збільшити або зменшити вартість основного засобу підприємства через певні обставини. І найбільш використовуваний за останні два роки вид вартості – це ліквідаційна вартість основних засобів, вона являє собою суму яку підприємство очікує отримати внаслідок продажу основного засобу після завершення його експлуатації, вираховується зазвичай при нарахуванні амортизації та оцінці повної амортизації об'єкту.

Класифікація основних засобів дозволяє визначити, систематизувати та організувати постановку на облік основних засобів підприємства. Більшість науковців відмічають, що основні засоби підприємства можна класифікувати за різними критеріями. Найбільш розповсюдженими з них є:

- Форма, коли вони представлені фізичними або інтелектуальними об'єктами;
- Сфера використання, коли основні засоби є виробничими або невиробничими;

- Статус, коли основні засоби є новими чи були у вживанні раніше до надходження на підприємство чи безпосереднє використання вже на ньому;
- Групи, коли основні засоби систематизовано за назвами груп та їх приналежністю до них за певними ми ознаками;
- Оцінка та амортизація, відбувається відповідно до бухгалтерського та податкового законодавства [25, с. 172].

Розглянемо класифікацію основних засобів в порівняльному аспекті МСБО 16 та НП(С)БО 7 за допомогою таблиці 1.1 [44, 49].

Таблиця 1.1

Класифікація основних засобів за міжнародними та національними стандартами

КЛАСИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	
<i>МСБО 16</i>	<i>НП(С)БО 7 та субрахунок</i>
Земля	Земельні ділянки (101)
Земля та будівлі	Будинки та споруди (103)
Машини та обладнання	Машини та обладнання (104)
Кораблі	Транспортні засоби (105)
Літаки	Транспортні засоби (105)
Автомобілі	Транспортні засоби (105)
Меблі та приладдя	Інструменти, прилади та інвентар (106)
Офісне обладнання	Інструменти, прилади та інвентар (106)
Плодоносні рослини	Багаторічні насадження та плодоносні рослини (108)

Класифікацію об'єктів основних засобів за поглядами науковців відображено у Додатку А кваліфікаційної роботи. Дана класифікація є традиційною у використанні практиками агробізнесу, тому є популярною та притаманною усім аспектам ведення обліку, таким як сезонність, регіональне розміщення, тощо.

Майже усі основні засоби перед використанням мають бути введені в експлуатації та документально ці процеси мають бути зафіксовані і відображені в системі обліку підприємства. Далі на цей основний засіб вже нараховується амортизація, відповідно до законодавства через один календарний місяць починається її нарахування на об'єкт основного засобу.

Допустимі строки амортизації основних засобів проілюстровано у Додатку В кваліфікаційної роботи.

Нині на аграрних підприємствах може бути одна із трьох основних форм ведення бухгалтерського обліку:

- меморіально-ордерна;
- журнально-ордерна;
- автоматизована.

Усі вище перераховані форми існують вже більше двадцяти років, але найбільш економічно ефективною та популярною є автоматизована, єдиним її недоліком є дорога вартість при впровадженні.

Аналітичний облік основних засобів підприємства є необхідною складовою загального процесу ведення бухгалтерського обліку даної ділянки при цьому потрібно уважно визначати покроковість дій у його реалізації, бо від них залежить дієвість і результат цієї операції. Реєстри аналітичного обліку дають можливість систематизувати дані господарської операції та є основою для ведення синтетичного обліку. Основними елементами аналітичного обліку основних засобів є:

- пооб'єктний облік;
- реєстри обліку;
- дані для ведення обліку;
- контроль за веденням обліку;
- співставлення з синтетичним обліком на рахунках 10, 11, 13, 15, 20, 28, тощо [7].

Документальне оформлення процесів обліку основних засобів аграрного підприємства відбувається на основі Наказу № 701 [65] відповідно до якого рекомендовані основні форми документів для ведення обліку основних засобів підприємства. Але бухгалтер підприємства зобов'язаний перевірити надані йому первинні документи на наявність обов'язкових реквізитів і відповідність господарської операції чинному законодавству нашої країни. Усі виправлення в документах відбуваються коректурним

способом, не можна використовувати коректор, витирання гумкою, тощо. Лише закреслення однією рискою із зазначенням виправлення. Розглянемо більш детально форми первинних документів за Наказом № 701 у таблиці 1.2 [65].

Таблиця 1.2

Типові документи для ведення обліку основних засобів аграрного підприємства

Назва документу	Кодування	Зміст для потреб обліку
Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	ОЗ-1	Використовують при оформленні придбаних ОЗ, переміщені між підрозділами підприємства, передачі зі складу для експлуатації, видача зі складу за межі підприємства
Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів	ОЗ-2	Необхідна для оформлення ОЗ приймання чи здачі з ремонту, реконструкції, модернізації, тощо.
Акт на списання основних засобів	ОЗ-3	Безпосереднє призначення при оформленні витрат на вибуття ОЗ
Акт на списання автотранспортних засобів	ОЗ-4	Використовується при списанні автомобілів, причепів, напівпричепів, тощо. Рішення про списання приймається комісією.
Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів	ОЗ-5	Оформлення розрахунків амортизації ОЗ
Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів, які надійшли або вибули	ОЗ-6	Використовується при безпосередньому оформленні нарахованої амортизації ОЗ
Зведена відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів	ОЗ-7	Формується щомісячно, фіксується розподіл амортизації по об'єктах обліку
Відомість нарахування амортизації основних засобів за методом, передбаченим податковим законодавством	ОЗ-8	Нараховують щомісячно суму амортизації та відмічають розподіл зносу за об'єктами обліку
Відомість розподілу витрат з утримання й експлуатації машинно-тракторного парку	ОЗ-9	Використовують для відображення розподілених витрат з експлуатації МШП по об'єктах обліку

Специфічним при веденні бухгалтерського обліку основних засобів аграрних підприємств є сезонність виробництва, облік земельних ділянок та багаторічних насаджень, а також облік комбайнів, тракторів, доїльних

установок, тощо. Тому бухгалтеру важливо розуміти, що вірне визначення приналежності об'єкту, своєчасне його документальне оформлення, постановка на облік підприємства, введення в експлуатацію та визначення методу амортизації є запорукою ефективної господарської операції з обліку основних засобів агропідприємства.

Підсумовуючи варто зазначити, що сучасним бухгалтерам аграрних підприємств складно працювати через відсутність єдиної пояснювальної методичної бази в сфері ведення бухгалтерського обліку агробізнесу, яка враховувала б усі нюанси даної сфери. Крім того, на сьогодні існує проблема відсутності автоматизованої форми обліку через відсутність саме програм для ведення обліку в агробізнесі, які б були на досить високому рівні взаємодії із законодавчими оновленнями та сучасними потребами бухгалтерського обліку на підприємстві.

Перш ніж основний засіб вводити в експлуатацію необхідно визначити строки експлуатації даного об'єкту і визначити метод нарахування амортизації, котрий буде використовувати бухгалтер. Вони прописані у первинних документах і регістрах обліку.

Згідно національного П(С)БО 7 амортизація трактується, як систематичне розподілення вартості необоротного активу протягом строку їх експлуатації [49]. Зазвичай метод нарахування амортизації головний бухгалтер підприємства відображає у Наказі про облікову політику підприємства.

Строки корисного використання підприємство визначає самостійно на основі висновку комісії (створюється за наказом керівника підприємства при оприбуткуванні активу) або висновку незалежних експертів.

Строки експлуатації можуть бути змінені в залежності від обставин експлуатації основного засобу.

На сьогодні існують й обмеження у використанні методів амортизації, розглянемо їх в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Обмеження при нарахуванні амортизації основних засобів

Основні засоби введені в експлуатацію	
<i>За групами</i>	<i>Метод амортизації</i>
Невизначений строк використання: земельні ділянки	Не нараховують, відсутня база для нарахування – строк корисного використання
Природні ресурси, тимчасові побудови, інші МНА	Прямолінійний або виробничий метод
Малоцінні матеріальні необоротні активи або бібліотечні фонди	100 % у першому місяці використання об'єкту; 50 % на початку введення в експлуатацію і 50 % в останньому місяці експлуатації; прямолінійний; виробничий;
Незавершені капітальні інвестиції	Рахуємо амортизацію тільки після вводу в експлуатацію

Відповідно до українського законодавства нарахування амортизації починаємо з місяця наступного за місяцем вводу в експлуатацію. В синтетичному обліку нарахування амортизації відображається на рахунках витрат по дебету та 13 рахунку по кредиту.

Досліджуючи відображення основних засобів на рахунках синтетичного обліку, можемо зазначити, що оприбуткування здійснюється найчастіше через рахунок 15 «Капітальні інвестиції» саме на ньому відбувається початкове накопичення витрат, далі при введенні в експлуатацію бухгалтер переносить основний засіб на рахунок 10 «Основні засоби» (Д-т 10 рахунку, К-т 15). Якщо основний засіб надійшов на підприємство безоплатно тоді замість 15 «Капітальні інвестиції» рахунку використовують субрахунок 424 «Безкоштовно одержані необоротні активи». При нарахуванні амортизації основних засобів прийнято використовувати по дебету рахунки витрат, а по кредиту рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». У бухгалтерському обліку внесення основних засобів до статутного капіталу іншого підприємства обліковується як їх реалізація. Відображається безоплатна передача господарською операцією через 976 «Списання необоротних активів», сума зносу за дебетом 13 рахунку, а по дебету рахунок 10 «Основні засоби». Дооцінка основного засобу проводиться по дебету

рахунків 10 чи 11 та кредиту рахунку 423 «Дооцінка активів». Розглянемо типові операції по даній ділянці обліку в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Типові операції з переоцінки основних засобів

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Дооцінка			
1	Дооцінено основних засіб	10	423
2	Вираховано суму зносу з дооцінки	423	13
Уцінка			
1	Здійснено уцінку основних засобів	975	10
2	Вирахована сума зносу з уцінки	13	10
Дооцінка раніше уцінених об'єктів			
1	Збільшено дохід на суму попередньої уцінки	10	746
2	Дооцінено основний засіб	10	423
3	Вирахована сума зносу з дооцінки	423	13
Уцінка раніше до оцінених об'єктів			
1	Списання суми попередньо проведеної дооцінки	423	10
2	Проведення уцінки основних засобів	975	10
3	Зменшено суму зносу уцінених основних засобів	13	10
4	Відображення витрат від зменшення корисності основних засобів	975	13

В аграрних підприємствах витрати на ремонт, обслуговування, утримання відображаються як витрати звітного періоду на рахунках: 23 "Виробництво", 91 "Загально виробничі витрати", 92 "Адміністративні витрати", 93 "Витрати на збут" або на рахунках класу 8 "Витрати за елементами".

Підводячи підсумки, можна зазначити, що процес бухгалтерського обліку дуже складний і має багато різних господарських операцій котрі є взаємозалежними одна вів одної і тому потребують особливої уважності від бухгалтера при їх відображенні. Також варто відмітити, що ведення обліку основних засобів є трудомістким та енергоємним процесом, потребує постійного моніторингу законодавчої бази для уникнення помилок в системі відображення в бухгалтерському обліку.

1.3 Методичні аспекти аналізу основних засобів підприємства

Основні засоби підприємства це категорія майна без якої економічно ефективної діяльності підприємства не може бути, адже її реалізація значно ускладниться без їх використання. Враховуючи, що вартість основних засобів зазвичай досить висока є зрозумілою зацікавленість управлінського складу підприємства у їх контролі і постійному розумінні їх вартості, що досягається постійним моніторингом за їх використанням.

Вітчизняні науковці Хорунжак Н.М., Рогожкіна В.В. розглядають аналіз основних засобів, як потребу чекапу функціонування підприємства у перспективному розвитку [77, с. 556]. Вони відмічають, що за результатами проведеного якісного аналізу можна визначити результативність впливу основних засобів на діяльність підприємства.

Макалюк І., Кашпуренко Т., Баранніков М. відмічають, що ефективне використання основних засобів не можливе без проведення їх аналізу. При цьому наявність у підприємства необхідної кількості основних засобів є запорукою його стабільного функціонування, навіть у перші прояви кризи в країні [39]. Процес прорахунків який визначено показниками аналізу основних засобів підприємство обирає самостійно в залежності від власних потреб та можливостей.

Відповідно до законодавства нашої країни здійснення аналізу основних засобів є обов'язковим лише у певних випадках, таких як аудит підприємства, оптимізація виробництва на підприємстві, подання на грант, тощо. На думку більшості вітчизняних економістів, аналіз основних засобів підприємства трактується, як процес сукупної оцінки обсягу, динаміки, складу, стану та ефективності використання, що дає можливість оцінити й виявити причини змін у господарській діяльності підприємства, а також спроектувати оптимізаційні дії подальшого розвитку підприємства.

Основними напрямками аналізу основних засобів в сучасному традиційному його розумінні є:

- Аналіз динаміки та обсягів основних засобів підприємства;
- Аналіз складу та структури основних засобів підприємства;
- Аналіз стану та руху основних засобів підприємства;
- Аналіз ефективності використання основних засобів підприємства.

Саме ці напрямлення дають можливість повноцінно розкрити процес проведення аналізу основних засобів підприємства та виявити можливі порушення у їх використанні [35, с. 241].

Досліджуючи методичні аспекти аналізу основних засобів варто відмітити, що основним джерелами надання інформації для проведення аналізу є дані та звітність бухгалтерського обліку підприємства. Якщо деталізувати, то найбільше інформації про основні засоби підприємства зосереджено у формі № 1 «Баланс», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», а також первинні документи підприємства, інвентаризаційні відомості, тощо.

Під методикою ми розуміємо певний процес проведення з чіткою формалізацією бажаного отримання результату після його реалізації. Розробкою методики проведення аналізу на підприємстві займається планово-економічний або аналітичний відділ, вони формують план проведення аналізу прописують його мету і завдання. Визначення цих елементів аналізу є досить суттєвим, адже їх невірне формулювання може ланцюговою реакцією потягти за собою весь процес у невірному напрямку. Затверджує остаточний варіант плану проведення аналізу основних засобів з чітким визначенням мети, завдань, етапів проведення аналізу, термінів проведення керівник підприємства. Потім формується наказ на проведення аналізу і відбувається його реалізація згідно затвердженого плану. Бувають випадки, коли керівник підприємства запрошує зовнішнього аналітика для проведення аналізу основних засобів. Зазвичай це здійснюють, коли потрібно отримати довідку із результатами підтверджену незалежними експертами, наприклад при отриманні гранту, тощо. Розглянемо більш наглядно завдання обліку основних засобів підприємства на рис. 1. 4.

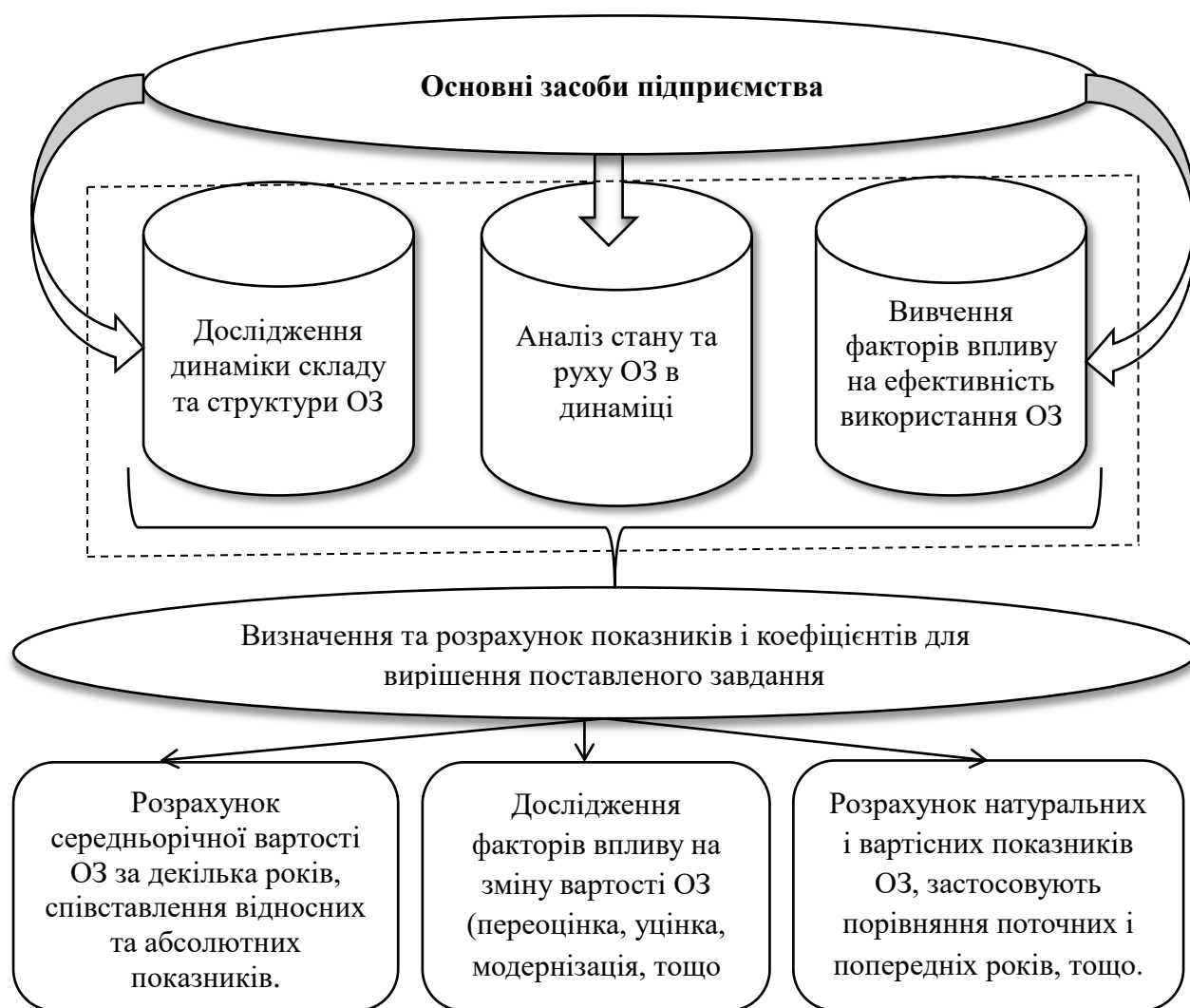

Рис. 1.4 Основні завдання аналізу основних засобів підприємства

Джерело: власна розробка автора.

Отже, визначення завдань при проведенні аналізу є плацдармом для процесу аналізу в цілому, а точніше визначенням його вектору й потенційних можливостей в подальшому. Алгоритм реалізації аналізу основних засобів може різнитись на аграрних підприємствах в залежності від спеціалізації підприємства та його розмірів. Проте є базові складові без яких не можливе його проведення, ми їх можемо поділити на п'ять основних кроків. Детально їх проілюстровано на рис. 1.5 кваліфікаційної роботи.

Перший етап є досить трудомістким і вкрай важливим, бо саме від забезпечує достовірність проведеного в майбутньому аналізу і надає базу для

його проведення. На формування інформаційної складової зазвичай відводять від двох до п'яти днів на підприємстві.

Рис.1.5 Етапи аналізу основних засобів підприємства

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [35, 42].

Другий етап включає в себе виокремлення основних складових основних засобів, їх структуризацію, розрахунок відсоткового співвідношення до загального показника. Усі дослідження проводяться в динаміці і мають завершуватись співставленням показників базових та звітних років. Також є варіанти співставлення планових і фактичних показників наявних основних засобів підприємства. Склад основних засобів

залежить від напрямку основної діяльності підприємства і визначається резервними можливостями останнього.

На даному етапі є доцільним поділ основних засобів на дві групи активні і пасивні. Активні – це ті, що беруть участь в процесі виробництва і її можна виміряти кількістю годин роботи обладнання, тощо. Пасивні включають в себе будівлі, споруди, їх участь неможливо виміряти в операційному процесі, але і без них не можливо обійтись. Такий розподіл дозволяє централізувати проведення аналізу та чітко визначити прорахунок яких показників є доцільним в даній ситуації.

Наступний етап надає можливість зрозуміти які події відбувались з тим чи іншим основним засобом або загалом по певній групі. Цей етап є досить трудомістким, потребує послідовності у визначенні показників та коефіцієнтів для аналізу руху основних засобів. На даному етапі визначення використання ОЗ є частиною результатів експлуатації ресурсів підприємства. Аналіз на цьому етапі включає зазвичай наступні коефіцієнти: придатності, оновлення основних засобів, вибуття, приросту, зносу, тощо.

Варто відмітити, що важливим є чітке розуміння віку або строку експлуатації основного засобу це дозволяє правильно перевірити розрахунок амортизації та переглянути доцільність процесу модернізації чи ліквідації основного засобу підприємства.

Четвертий крок дозволяє визначити наскільки правильно в економічному сенсі були використані основні засоби підприємства. Визначення економічної ефективності основних засобів враховує розрахунки за системою вартісних і натуральних показників, співвідношення темпів приросту, фондоозброєність праці, фондівіддачу, фондомісткість, рентабельність, тощо. Також для визначення факторів впливу на обсяги виробленої продукції із використанням основних засобів ефективним буде використання детермінованого факторного аналізу. Ефективне використання основних засобів являється одним з резервів поліпшення функціонування підприємства.

Останній етап це систематизація отриманої інформації, її узагальнення, деталізоване вивчення та підведення підсумків. Даний етап є досить об'ємний у часовому вимірнику, адже потребує значного втрачання людських ресурсів для реалізації. При підсумовуванні важливо не пропустити жодної деталі в проведеному аналізі основних засобів підприємства, бо інколи навіть маленька дрібниця може мати значний вплив на функціонування підприємства в цілому.

Вище зазначений нами алгоритм є найпростішим і найбільш поширеним серед аграрних підприємств, дозволяє розкрити усі аспекти проведення аналізу основних засобів відповідно до їх систематизації чи групування. Проте є і більш інноваційні методики аналізу основних засобів, найчастіше орієнтовані на великі за розмірами підприємства і проводяться із залученням зовнішніх експертів (аналітиків). Такий аналіз основних засобів орієнтований вже на більш європейський напрям розвитку підприємства у майбутньому і передбачає прорахунок більш глибоких показників з урахуванням управлінських аспектів керування основними засобами підприємства. Цей аналіз використовує у своєму арсеналі і методи моделювання на основі прорахованих фактичних показників по підприємству. Дозволити собі такий аналіз можуть усі вітчизняні аграрні підприємства, через те що він є досить дорогим.

Проведення аналізу на підприємстві є досить важливим елементом, проте вкрай рідко керівники користуються ним як інструментом для оптимізації діяльності чи хоча б підведення підсумків. Усі частіше він виступає як інструмент в усуненні проблеми яка виникла вже і потребує негайного рішення. Саме така постановка питання є найбільш проблемною наразі серед сучасних аграрних підприємств.

Покращення ефективності використання основних засобів підприємства пропорційно впливає на поліпшення фінансового результату діяльності підприємства за рахунок збільшення обсягів виробництва продукції, зменшення її собівартості, покращення якості та обсягів реалізації,

тощо. Раціональне використання основних засобів є невід'ємною частиною оптимізації виробництва підприємства загалом. Методика проведення аналізу має бути рекомендована на законодавчому рівні нашої країни та має надавати можливість кожному підприємству не залежно від розмірів потенційні можливості актуалізації проведення аналізу основних засобів раз на один рік, як необхідність перед поданням фінансової звітності для задоволення власних потреб аграрного підприємства в складні часи сьогодення.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «ДП СВІТАНОК-АГРО» зареєстровано як юридичну особу за місцезнаходженням в Одеській області, місто Білгород-Дністровський, вул. Автомобільна, будинок 11. Основним керуючим органом досліджуваного підприємства є загальні збори учасників, а виконавчим – дирекція, генеральний директор. Ведення обліку сконцентовано у бухгалтерському відділі підприємства, який налічує три особи: головний бухгалтер і два бухгалтери.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ДП СВІТАНОК-АГРО» виступає правонаступником підприємств таких як:

- ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО «СВІТАНОК-АГРО (35452023);

- ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «АГРОКОМПАНІЯ «АГРОТОК» (37832074);

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ІМЕНІ МІЧУРИНА (03768821).

Восени 2024 року відбулась реорганізація досліджуваного підприємства і воно приєднало до своїх лав вище зазначені підприємства, через ці обставини річна фінансова звітність ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» за 2024 рік була сформована на 30 вересня. Далі сою виробничу та реалізаційну діяльність підприємство провадило вже з наступного року. На 2024 рік – звітний в нашому періоді дослідження загальна кількість сільськогосподарських угідь становила 1881,7439 га. Усі вони є орендованими за договорами пайової оренди. На сьогодні ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» здійснює свою діяльність за наступними напрямками:

01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (основний)

01.13 Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів

01.19 Вирощування інших однорічних і дворічних культур

01.50 Змішане сільське господарство

01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві

01.63 Після урожайна діяльність

10.41 Виробництво олії та тваринних жирів

10.61 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості

10.71 Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання

10.91 Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах

35.11 Виробництво електроенергії

35.14 Торгівля електроенергією

46.11 Діяльність посередників у торгівлі сільськогосподарською сировиною, живими тваринами, текстильною сировиною та напівфабрикатами

46.18 Діяльність посередників, що спеціалізуються в торгівлі іншими товарами

46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин

46.71 Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами

46.75 Оптова торгівля хімічними продуктами

49.41 Вантажний автомобільний транспорт

52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту

55.10 Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування

55.20 Діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання

68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна

69.10 Діяльність у сфері права

77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів

77.12 Надання в оренду вантажних автомобілів

77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування

77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у.

Проведемо аналіз розмірів підприємства та обсягів виробництва за допомогою таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники обсягів виробництва та розмірів

ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

Показники	Роки			2024р. до 2022р.	
	2022	2023	2024	(+, -)	%
Наявність сільськогосподарських угідь, га	1594,73	1814,37	1881,74	287,01	118,00
З них рілля, га	1594,73	1814,37	1881,74	287,01	118,00
Середньорічна кількість працівників, осіб	11	13	13	2	118,18
Вартість необоротних активів, тис. грн.	13571	11316	9697	-3874,00	71,45
Вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	13534	11279	9660	-3874,00	71,38
Вартість оборотних активів, тис. грн.	256510	323461	315967	59457,00	123,18
Власний капітал, тис. грн.	40562	52366	61216	20654,00	150,92
Чистий дохід, тис. грн.	62963	41920	41141	-21822,00	65,34
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	23696	11804	8850	-14846,00	37,35
Виробничі витрати, тис. грн.	31718	27957	21998	-9720,00	69,35
Обсяги виробництва, ц:	х	х	х	х	х
Зернові та зернобобові, у тому числі:	25694,60	41163,80	41085,70	15391,10	159,90
- пшениця	16976,40	40823,80	37832,50	20856,10	в 2,2 рази
- ячмінь	8718,20	254,80	3253,20	-5465,00	37,32
Насіння соняшнику	8897,00	1159,60	14049,60	5152,60	157,91

За період 2022-2024 рр. підприємство демонструвало як позитивні так і негативні тенденції своїй господарській діяльності.

Площа сільськогосподарських угідь зросла 1594,73 га у 2022 р. до 1881,74 га у 2024 р. що свідчить про розширення виробничої бази, при цьому вся площа представлена ріллею, що підтверджує спеціалізацію підприємства на вирощуванні сільськогосподарських культур.

Середньорічна кількість працівників зросла з 11 осіб у 2022 р. до 13 у 2023-2024 роках, що є незначним збільшенням та свідчить про стабільність кадрового потенціалу та збереження чисельності персоналу при збільшенні обсягів оброблюваних площ.

Вартість необоротних активів скоротилася з 13571 тис. грн. у 2022 р. до 9697 тис. грн. у 2024 р. (зменшення на 28.55 %). Аналогічна тенденція характерна й для основних виробничих засобів (зниження на 28,62%), що може бути зумовлено фізичним та моральним зносом техніки а також відсутністю значних капіталовкладень у модернізацію виробництва.

Оборотні активи зросли з 256510 тис. грн. у 2022 році до 315967 тис. грн. у 2024 р. що становить приріст на 23,18%. Це позитивно характеризує фінансовий стан оскільки свідчить про зростання ресурсів для забезпечення поточної діяльності. Власний капітал зріс з 40562 тис. грн. до 61216 тис. грн. (+50.92%), що говорить про зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Чистий дохід підприємства за аналізований період скоротився з 62963 тис.грн. у 2022 р. до 41141 тис. грн. 2024 р.(зменшення на 34,66 %). Ще більш відчутним є падіння чистого прибутку – з 23696 тис. грн. у 2022 р. до 8850 тис грн. у 2024 р. (скорочення на 62.65%). Це свідчить про зниження рентабельності та зростання фінансових ризиків у діяльності підприємства.

Виробничі витрати також зменшилися 31718 тис. грн. у 2022 р. до 21998 тис. грн. у 2024 р., що вказує на певну оптимізацію витрат проте через падіння доходів це не забезпечило зростання прибутковості.

Загальний обсяг зернових та зернобобових зріс з 25725694,60 ц. у 2022р. до 41085,70 ц. у 2024 р. Основною культурою є пшениця. Виробництво ячменю скоротилося.

Узагальнюючи аналіз показників таблиці 2.1, можна зробити висновок, що підприємство характеризується розширенням земельних ресурсів, нарощенням виробництва окремих культур зокрема пшениці та соняшнику. Спостерігається зменшення вартості основних засобів, зниження фінансових результатів, що вимагає підвищення інвестицій у матеріально-технічну базу та пошуку шляхів збільшення прибутковості. Ймовірним чинником таких показників може бути те, що підприємство у 2024 році зазнало змін у структурі та переживало процедуру реорганізації.

Проведемо аналіз рівня використання ресурсного потенціалу досліджуваного підприємства за допомогою таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Показники рівня використання ресурсного потенціалу в
ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»**

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. в % до 2022р.
Розмір чистого доходу на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	3948,19	2310,44	2186,32	55,38
Розмір чистого прибутку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	1485,89	650,58	470,31	31,65
Виробництво продукції в натуральному виразі на 100 га ріллі, ц:	х	х	х	х
- пшениця	1064,53	2250,03	2010,51	188,86
- ячмінь	546,69	14,04	172,88	31,62
- насіння соняшнику	557,90	63,91	746,63	133,83
Капіталовіддача, грн.	4,65	3,72	4,26	91,61
Капіталомісткість, грн.	0,57	0,27	0,23	40,35
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	5,81	3,38	3,93	67,64
Рівень рентабельності активів, %	17,79	6,46	4,47	х
Норма прибутку, %	26,96	13,43	10,29	х
Отримано чистого доходу на одного середньорічного працівника, тис. грн.	5723,91	3224,62	3164,69	55,29
Рівень рентабельності, %	14,39	5,87	4,53	х

Аналізуючи показники, наведені в таблиці 2.2, можна зробити висновок розмір чистого доходу на 100 га сільськогосподарських угідь знизився на 44,62% у 2024 р. порівняно з 2022 р. Чистий прибуток на 100 га скоротився ще відчутніше – на 63,35%, що свідчить про значне зниження прибутковості.

Норма прибутку знизилася з 26,96 % у 2022 р. до 10,29 % у 2024 р., тобто більш ніж у 2,5 рази. Обсяги виробництва продукції на 100 га ріллі ячменю скоротилися на 31,62 %. Обсяги вирощування пшениці зросли на звітний рік майже у два рази, а насіння соняшнику на 188,73 ц з 100 га ріллі у 2024 році порівняно з 2022 роком.

Капіталовіддача зменшилася на 0,39 грн, що свідчить про гірше використання вкладеного капіталу. Показник співвідношення між вкладеним капіталом та обсягом виробленої продукції на звітний рік також зменшився в 2,4 рази, що є негативним для потенційного розвитку виробництва досліджуваного підприємства.

Коефіцієнт обороту оборотного капіталу скоротився, а термін його обороту збільшився, що свідчить про уповільнення оборотності коштів і є негативним для розвитку підприємства.

Рівень рентабельності активів знизився на 13,32 %, що є негативною тенденцією. Загальний рівень рентабельності підприємства у 2024 р. становить лише 4,53 %, що свідчить про низьку ефективність діяльності підприємства.

Отриманий чистий дохід на одного середньорічного працівника у 2024р. зменшився в два рази порівняно з 2022 р., що може негативно впливати на мотивацію працівників.

Узагальнюючи дані, можна дійти висновку, що ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» у 2022–2024 рр. демонструє погіршення основних фінансово-економічних показників. Спостерігається зниження доходів, прибутку, рентабельності та ефективності використання ресурсів, що може бути наслідком несприятливих ринкових умов, зміни структури посівів чи

підвищення собівартості виробництва. Для стабілізації діяльності підприємству доцільно переглянути структуру посівів, оптимізувати витрати та підвищувати ефективність використання капіталу.

Розглянемо узагальнюючі показники фінансових результатів діяльності досліджуваного підприємства в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Показники фінансових результатів діяльності

ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» (тис. грн.)

Показники	Роки			2024р. до 2022р.	
	2022	2023	2024	(+, -)	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	62963,00	41920,00	41141,00	-21822	65,34
Собівартість реалізованої продукції	31718,00	27957,00	21998,00	-9720	69,35
Інші операційні доходи	10403,00	2030,00	8852,00	-1551	85,09
Інші операційні витрати	2218,00	396,00	1642,00	-576	74,03
Чистий прибуток	23696,00	11804,00	8850,00	-14846	37,35

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції у 2024 р. становив 41141 тис. грн, що на 21822 тис. грн менше, ніж у 2022 р. Це свідчить про зниження обсягів продажу та ймовірно, про несприятливу кон'юнктуру ринку.

Собівартість реалізованої продукції скоротилася з 31718 тис. грн у 2022 р. до 21998 тис. грн у 2024 р., тобто на 9720 тис. грн. Хоча витрати знизилися, темпи їх скорочення були нижчими, ніж падіння доходів, що негативно позначилося на прибутковості.

Інші операційні доходи зменшилися на 1551 тис. грн, що свідчить про зниження додаткових джерел фінансових надходжень підприємства. Інші операційні витрати також зменшилися – з 2218 тис. грн у 2022 р. до 1642 тис. грн у 2024 р., тобто на 25,97%. Це позитивна тенденція, однак економія витрат не змогла компенсувати значного падіння доходів.

Чистий прибуток у 2024 р. склав лише 8850 тис. грн, що на 14846 тис. грн (–62,65%) менше порівняно з 2022 р. Це свідчить про різке погіршення фінансових результатів діяльності підприємства. За досліджуваний період ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» зазнало суттєвого скорочення фінансових результатів. Найбільший вплив на зменшення прибутковості мало падіння обсягів реалізації продукції, що перевищило темпи зниження витрат.

Незважаючи на зменшення собівартості та інших витрат, підприємство не змогло зберегти рівень чистого прибутку. Для підвищення ефективності діяльності необхідно оптимізувати структуру виробництва, посилити маркетингову політику, збільшити обсяги реалізації та розширити джерела додаткових доходів.

2.2 Сучасний стан обліку основних засобів підприємства

ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» є сільськогосподарським підприємством, яке здійснює діяльність у сфері рослинництва та надання супутніх послуг. Основними видами діяльності є вирощування зернових і технічних культур, зберігання та реалізація сільськогосподарської продукції, а також здійснення операцій з матеріально-технічним забезпеченням виробництва.

Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» побудована відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також внутрішніх регламентів статуту підприємства та наказу від 02.01.2018 р. «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства».

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку підприємства побудовані на повному плані бухгалтерських рахунків та з одночасним використанням реєстрів бухгалтерського обліку у відповідності

до методичних рекомендацій, затверджених наказом Міністерства фінансів України.

Інформація про необоротні активи і розкриття її у фінансовій звітності визначено в національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» і національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [49].

Всі працівники бухгалтерії забезпечені персональними комп'ютерами, підключеними до локальної мережі підприємства. Використовується спеціалізована програма М.Е.DOC для подання звітності, а також Excel для проведення розрахунків та формування аналітичних таблиць.

Слід відмітити, що комп'ютери підприємства є окремими автономними одиницями, загальна мережа, яка б надавала доступ головного бухгалтера до кожного з комп'ютерів відсутня, що суттєво впливає на зручність у користуванні, а також витрачається додатковий час для пересилання необхідних документів з комп'ютера на комп'ютер. Також відсутній захищений сервер із підключенням до нього всіх комп'ютерів для захищеного зберігання даних.

Основні положення облікової політики підприємства зазначено в Наказі про облікову політику Додаток Д:

- форма бухгалтерського обліку – журнально-ордерна, із застосуванням елементів комп'ютерної обробки інформації;

- робочий план рахунків, побудований на основі Типового плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування»;

- метод оцінки запасів – за середньозваженою собівартістю (відповідно до національного П(С)БО 9 «Запаси»);

- метод нарахування амортизації основних засобів – прямолінійний (відповідно до національного П(С)БО 7 «Основні засоби»);

- порядок створення резервів (сумнівних боргів, відпусток тощо);
- періодичність проведення інвентаризацій – не менше одного разу на рік, перед складанням річної фінансової звітності.

Згідно наказу про облікову політику підприємства передбачено, що для обліку виробничих витрат підприємство застосовує рахунок 23 «Виробництво», на якому накопичуються витрати на вирощування культур. Після завершення сезону витрати списуються на рахунок 90 «Собівартість реалізації».

У ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» бухгалтерський облік ведеться виключно на підставі первинних документів, складених відповідно до статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [60].

Первинні документи містять обов'язкові реквізити: назву підприємства, дату складання, зміст і обсяг операції, підписи відповідальних осіб.

Документи зберігаються в бухгалтерії протягом поточного року, після чого передаються до архіву. Для архівного зберігання на підприємстві виділено окреме приміщення, яке обладнане стелажми. Згідно з Переліком типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів, затвердженим наказом Міністерства аграрної політики України від № 701 [65], документи бухгалтерського обліку зберігаються не менше 3-5 років, а деякі довше. Недоліком є те, що документи ведуться переважно у паперовій формі, що ускладнює пошук та аналіз інформації. Пропонується активніше застосовувати електронний документообіг і електронний архів наприклад, систему СЕДО.

Бухгалтерська служба підприємства функціонує під керівництвом головного бухгалтера, який несе відповідальність за правильність ведення обліку та складання звітності. Бухгалтерський апарат підприємства складається з трьох працівників:

головний бухгалтер відповідає за організацію всього облікового процесу, складання фінансової і податкової звітності, контроль правильності облікових операцій, взаємодію з податковими органами, банками та аудиторами;

бухгалтер з обліку матеріалів та виробництва веде облік основних засобів, матеріальних цінностей, витрат виробництва, складає калькуляції собівартості;

бухгалтер з розрахунків та звітності веде облік розрахунків із постачальниками та покупцями, нараховує заробітну плату, здійснює облік податків і зборів, готує відповідну звітність.

Форма організації бухгалтерського обліку – централізована, оскільки вся облікова робота зосереджена у бухгалтерії.

Структура облікового апарату є логічною та ефективною, однак через значне навантаження на персонал доцільним є розширення штату та удосконалення автоматизації облікових процесів.

Бухгалтерський контроль на підприємстві має системний характер і охоплює всі етапи облікового процесу. Сильними сторонами є чіткий розподіл функцій контролю та взаємодія між бухгалтерією і керівництвом. Разом із тим, контроль залишається переважно «ручним» і не підкріплений автоматизованими процедурами (наприклад, вбудованими перевітками в облікових програмах).

Отже, організація бухгалтерського обліку в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» здійснюється відповідно до чинного законодавства та внутрішнього наказу про облікову політику.

Факт надходження об'єкта основних засобів оформлюється на підставі первинних документів. В даному випадку за приклад взято основний засіб Трактор New Holland N8.435 (вир. назва T40R2S) №38360BH:

- Договору купівлі-продажу з ТОВ «Техноторг» (додаток Ж);
- Податкової накладної в електронному вигляді;
- Акту приймання-передачі основних засобів (додаток З);

- Акту введення в експлуатацію (додаток К);
- Видаткової накладної постачальника (додаток Л);

За результатами вказаних документів власником Трактору стало ПП «АГРОКОМПАНІЯ «АГРОТОК» (правонаступником якої є об'єкт дослідження ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО») на підставі свідоцтва про реєстрацію машини серія ОМ № 204805 (додаток М).

Ці документи підтверджують право власності, вартість та дату зарахування на баланс.

При введенні в експлуатацію трактору присвоюється інвентарний номер, який є унікальним і не повторюється протягом всього періоду використання. Інвентарний номер зазначається в:

- інвентарній картці обліку основних засобів (форма ОЗ-6);
- реєстрі основних засобів;
- на самому об'єкті (маркування, табличка).

Синтетичний та аналітичний облік основних засобів у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» організовано відповідно до вимог національного П(С)БО 7 «Основні засоби», Плану рахунків бухгалтерського обліку та Наказу про облікову політику підприємства [49, 56].

Головною метою організації обліку необоротних активів є забезпечення контролю за їх наявністю, ефективністю використання, станом та своєчасним відображенням господарських операцій у бухгалтерському обліку.

Синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», на якому відображається їх первісна або переоцінена вартість. Для обліку зносу (амортизації) застосовується рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

Розглянемо порядок відображення надходження основних засобів за грошові кошти в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

**Господарські операції з обліку руху основних засобів у
ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»**

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		
		Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	Отримано Трактор New Holland N8.435 (T40R2S) від постачальника ТОВ «Техноторг»	152	631	6835621,67
2	Відображено суму податкового кредиту	641	631	1367124,33
3	Нараховано транспортні, посередницькі страхові, реєстраційні та інші послуги, пов'язані з придбанням основних засобів	152	631	5328,00
4	Відображено суму податкового кредиту	641	631	1066,00
5	Сплачено послуги на придбання Трактор New Holland N8.435	631	311	6394,00
6	Перераховано оплату ТОВ «Техноторг» за придбаний трактор	631	311	8202746,00
7	Введено в експлуатацію трактор	104	152	6853621,67

ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» веде облік основних засобів лише на субрахунках 103, 104, 105 і 106 та 109. У випадку придбання основних засобів через постачальників, попередньо використовується рахунок 1521 «Придбання основних засобів». Після введення об'єкта в експлуатацію сума накопичених витрат списується проведенням: Дт 10 «Основні засоби» - Кт 1521 «Придбання основних засобів».

Аналітичний облік організовано за інвентарними об'єктами. Для кожного об'єкта присвоюється інвентарний номер, за яким здійснюється контроль за його рухом, технічним станом та матеріально відповідальною особою. Аналітичні дані відображаються в інвентарних картках форми ОЗ-6 та книзі обліку руху основних засобів.

Приклад об'єкта, досліджуваного в роботі: Трактор New Holland N8.435 (T40R2S), інвентарний номер 38360BH, первісна вартість - 6 835 621,67 грн.

Придбання техніки відображається проводкою:

Дт 1521 «Придбання основних засобів»

Кт 631 «Розрахунки з постачальниками»

Після введення в експлуатацію:

Дт 10 «Основні засоби»

Кт 1521 «Придбання основних засобів».

Відомість амортизації ОЗ ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» за досліджуваний період Січень 2022 р. - Жовтень 2024 р. представлена в додатку Н.

Для контролю використання техніки оформлюються:

- Подорожні листи тракториста-машиніста;
- Журнали обліку витрат пального;
- Акти списання ремонтних матеріалів;
- Графіки технічного обслуговування та ремонтів.

Це забезпечує можливість:

- визначення фактичного навантаження на трактор
- контролю витрат палива;
- оцінки економічної віддачі від використання.

Інвентаризація основних засобів є важливим елементом системи внутрішнього контролю підприємства та проводиться з метою підтвердження фактичної наявності та технічного стану активів, зіставлення їх з даними бухгалтерського обліку, а також виявлення непридатних, надлишкових або помилково відображених об'єктів. Організація проведення інвентаризації в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [60] та Наказу керівника підприємства про проведення інвентаризації.

На підприємстві інвентаризація основних засобів здійснюється:

- перед складанням річної фінансової звітності (обов'язково);
- при зміні матеріально відповідальної особи;
- при виявленні фактів крадіжок або псування майна;
- перед продажем або списанням об'єкта;
- за рішенням керівництва - позапланово.

Керівник підприємства видає Наказ про проведення інвентаризації, яким:

- визначає об'єкти інвентаризації та строки її проведення;
- затверджує склад інвентаризаційної комісії.

Інвентаризаційна комісія зазвичай включає:

- головного бухгалтера (голова комісії),
- бухгалтера, який веде облік основних засобів,
- механіка (агронома / інженера) як технічного фахівця,
- представника адміністрації.

Комісія отримує інвентаризаційні списки (інвентаризаційні описи), сформовані основою бухгалтерських даних (журнал-ордер по рахунку 10, інвентарні картки).

Комісія проводить фактичний огляд кожного об'єкта, при цьому перевіряються:

- фактична наявність (порівняння з обліком),
- стан і придатність до експлуатації,
- наявність інвентарних номерів та маркування,
- місцезнаходження об'єкта і відповідальна особа.

Результати фіксуються у Інвентаризаційному описі основних засобів (форма № інв-1).

Після завершення огляду комісія складає:

Звіряльну відомість – де порівнюються дані обліку і фактичні залишки.

Акт інвентаризації основних засобів – описує загальні результати, висновки, пропозиції щодо списання або переоцінки.

У разі виявлення відхилень відображають господарські операції бухгалтери ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» за рахунками відображеними в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Відображення господарських операцій за результатами інвентаризації

Ситуація	Бухгалтерський запис
Надлишок	Дт 10 / Кт 719
Недостача в межах норм	Дт 947 / Кт 10
Недостача понад норму (винна особа відома)	Дт 375 / Кт 10, після відшкодування Дт 301 / Кт 375

У ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» щорічні інвентаризації зазвичай не виявляють суттєвих розбіжностей. Особлива увага приділяється сільськогосподарській техніці, зокрема тракторам і комбайнам, оскільки вони переміщуються між полями, ремонтними ділянками та складами. Для цього застосовується: журнал руху техніки, графіки технічних оглядів, закріплення матеріальної відповідальності за трактористами та механізаторами.

Такий підхід забезпечує контроль за збереженням майна і зменшує ризики втрати чи зловживань. Синтетичний і аналітичний облік основних засобів у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» взаємопов'язані та забезпечують повний контроль за рухом і використанням основних засобів, що сприяє формуванню достовірної фінансової звітності.

Отже, організація бухгалтерського обліку в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» базується на законодавчих вимогах та враховує специфіку сільськогосподарського виробництва. Сильними сторонами є чітко визначені методи оцінки запасів і нарахування амортизації, а також використання власного робочого плану рахунків. Недоліком можна вважати недостатню автоматизацію процесів обліку та податкового планування. Організація бухгалтерського обліку та облікової політики в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» відповідає чинному законодавству, проте для підвищення ефективності доцільно розглянути впровадження сучаснішого програмного забезпечення.

2.3 Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

Основні засоби займають ключове місце у забезпеченні виробничого процесу підприємства, оскільки саме вони формують матеріально-технічну базу та визначають потенціал операційної діяльності. Від рівня їх використання залежить обсяг виробництва продукції, собівартість, конкурентоспроможність і фінансовий результат діяльності підприємства. Тому аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» є важливим для оцінювання економічного стану підприємства та визначення резервів підвищення його результативності. Згідно з оборотно-сальдовою відомістю, основні засоби підприємства складаються переважно з виробничої техніки та транспортних засобів, що характерно для сільськогосподарських підприємств. Частка активної частини основних засобів є визначальною, що свідчить про достатньо високий технічний рівень виробництва. Проаналізуємо вартість основних засобів в динаміці за допомогою таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка середньорічної вартості основних засобів

Рік	Середньорічна вартість, тис. грн.
2022	105000,00
2023	98000,00
2024	84000,00

Спостерігається зменшення середньорічної вартості основних засобів на звітний 2024 рік на 21 000 тис. грн. у порівнянні з 2022 роком, що може бути наслідком морального зносу, вибуття основних засобів та недостатнього їх оновлення. Середній показник вартості основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» за останні три роки склав 95666,7 тис. грн., що в цілому є досить непоганим показником враховуючи складність умов існування у воєнний час. Досліджуване підприємство має тенденцію до збільшення рівня зносу, що свідчить про старіння техніки та потребу в модернізації. Щоб

деталізувати цей процес розглянемо його за допомогою коефіцієнтного аналізу в таблиці 2.7 кваліфікаційної роботи.

Таблиця 2.7

Коефіцієнти зносу та придатності основних засобів

Рік	Первісна вартість, тис. грн	Знос, тис. грн	Коеф. зносу, %	Коеф. придатності, %
2022	155 000	67 000	43,2	56,8
2023	150 000	71 000	47,3	52,7
2024	142 000	69 500	48,9	51,1

Отже, коефіцієнт придатності знизився з 56,8% до 51,1%, що говорить про погіршення технічного стану машинно-тракторного парку. Головним показником ефективності є фондovіддача, яка характеризує обсяг виробленої продукції на 1 грн. вартості основних засобів. Розглянемо ефективність використання основних засобів в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Показники ефективності використання основних засобів

Рік	Чистий дохід, тис. грн	Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн	Фондовіддача, грн
2022	62963,00	105000,00	0,60
2023	41920,00	98000,00	0,43
2024	41141,00	84000,00	0,49

Фондовіддача знизилась у 2023 р., однак у 2024 р. спостерігається певне покращення, що може бути пов'язано з оптимізацією структури засобів або збільшенням інтенсивності їх використання.

За період 2022–2024 років чистий дохід підприємства зменшився на 21822 тис. грн., що свідчить про зниження ефективності основної діяльності. Однією з причин є недостатній рівень оновлення виробничої техніки, що призводить до:

- збільшення витрат на ремонт та обслуговування;
- зниження продуктивності праці;
- зростання простоїв.

Таким чином, ефективність використання основних засобів прямо впливає на фінансові результати підприємства, а її підвищення є важливим завданням у найближчій перспективі.

Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду поступово зростає з 0,246 у 2022 р. до 0,313 у 2024 р., що свідчить про деяке підвищення частки власного капіталу у фінансуванні активів підприємства. Проте значення залишається нижчим за нормативне ($\geq 0,5$), отже, підприємство ще значною мірою залежить від зовнішніх джерел. Це проілюстровано в таблиці 2.9 кваліфікаційної роботи.

Таблиця 2.9

**Показники оцінки фінансового стану ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»
(станом на кінець року)**

Показники	Нормативне значення	2022р.	2023р.	2024 р	2024 р. до 2022 р. (+,-)
Показники оцінки фінансової стійкості					
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,246	0,261	0,313	0,067
Коефіцієнт заборгованості	$\leq 0,5$	0,754	0,739	0,687	-0,067
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\geq 0,8$	0,327	0,352	0,456	0,129
Коефіцієнт фінансового ризику	Чим менше, тим краще	0,754	0,739	0,687	-0,067
Показники оцінки платоспроможності					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$> 0,2$	0,0002	0,0001	0,0001	-0,0001
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,8-1,0	0,9225	0,9303	1,0162	0,0937
Коефіцієнт поточної ліквідності	≥ 2	1,2174	1,2763	1,3840	0,1666
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,7-0,8	0,3536	0,3670	0,4105	0,0569
Показники оцінки оборотності активів					
Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу, об	x	0,118	0,229	0,208	0,09
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, об	x	2,193	0,902	0,724	-1,469
Період обороту сукупного капіталу, днів	x	3046,544	1570,053	1734,000	-1312,54
Період обороту власного капіталу, днів	x	164,176	399,023	496,944	332,768

Коефіцієнт заборгованості знижується з 0,754 у 2022 р. до 0,687 у 2024 р., що вказує на зменшення фінансових ризиків. Проте значення все ще є високим, адже переважають зобов'язання над власним капіталом. Коефіцієнт фінансової стабільності демонструє позитивну динаміку, проте не досягає нормативного рівня $\geq 0,8$. Це свідчить про поступове, але недостатнє зміцнення фінансової незалежності.

Коефіцієнт фінансового ризику також зменшується (з 3,057 у 2022 р. до 2,193 у 2024 р.), що є позитивним явищем, проте все ще свідчить про високі ризики через значну частку позикових коштів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2022–2024 рр. залишається на критично низькому рівні, що значно нижче нормативного значення ($\geq 0,2$). Це означає, що підприємство практично не має можливості погашати короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів (грошових коштів).

Коефіцієнт проміжної ліквідності за період знизився з 0,921 у 2022 р. до 0,410 у 2024 р., що значно нижче нормативного рівня (0,8–1,0). Це означає нестачу оборотних активів для своєчасного виконання поточних зобов'язань. Коефіцієнт поточної ліквідності також знизився з 1,073 у 2022 р. до 0,710 у 2024 р. при нормативі 1,0–2,0. Це свідчить про низьку здатність підприємства погашати борги навіть за рахунок усіх оборотних активів.

Коефіцієнт критичної ліквідності за аналізований період знизився з 0,707 до 0,415, що також нижче нормативного значення (0,7–0,8). Це підтверджує ризиковане становище з точки зору виконання зобов'язань.

Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу зріс з 0,118 у 2022 р. до 0,208 у 2024 р., що свідчить про деяке підвищення ефективності використання активів підприємства. Проте показник все ще низький.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу знизився з 2,193 у 2022 р. до 1,523 у 2024 р., що вказує на погіршення ефективності використання власних коштів.

Період обороту сукупного капіталу скоротився з 3046 днів у 2022 р. до 1734 днів у 2024 р., що свідчить про прискорення оборотності, проте показник все ще надто високий. Період обороту власного капіталу зріс з 164 днів у 2022 р. до 496 днів у 2024 р., що є негативною тенденцією, адже означає уповільнення віддачі власних коштів.

Отже, у 2022–2024 рр. фінансовий стан ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» характеризується певним покращенням рівня фінансової стійкості, проте підприємство залишається залежним від позикових коштів. Ліквідність і платоспроможність перебувають на критично низькому рівні, що створює ризики для виконання зобов'язань. Ефективність використання активів зростає, але оборотність капіталу залишається низькою. Необхідним є підвищення рівня ліквідності та зменшення залежності від зовнішнього фінансування. Проаналізуємо рентабельності діяльності досліджуваного підприємства в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка рентабельності діяльності ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» , %

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. до 2022р. (+,-)
Рентабельність оборотних активів	19,37	6,93	4,72	-14,65
Рентабельність активів за чистим прибутком	17,79	6,46	4,47	-13,32
Рентабельність власного капіталу	8,18	25,40	15,58	7,40

Рівень рентабельності оборотних активів свідчить, що прибуток підприємства генерований на кожну гривню вкладену в ліквідні активи ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» зменшився у 4 рази, що свідчить про неефективне управління активами підприємства. Рівень рентабельності знизився з 19,37% у 2022 році до 4,72% у 2024 році. Зниження за два роки становить 14,65 процентних пунктів.

Падіння загальної ефективності використання активів (ROA): Рентабельність активів за чистим прибутком повторює негативну тенденцію рентабельності оборотних активів. Рівень знизився з 17,79% до 4,47%, тобто на 13,32 процентних пункти.

Позитивна динаміка рентабельності власного капіталу (ROE): Незважаючи на падіння інших показників, ROE демонструє зростання.

Показник значно зріс з 8,18% у 2022 році до 25,40% у 2023 році, після чого частково коригувався до 15,58% у 2024 році. Загалом, за період з 2022 по 2024 рік спостерігається ріст на 7,40 процентних пунктів.

Серед чинників, що обумовлюють такі показники, може бути неефективність необоротних активів: постійно від'ємна рентабельність необоротних активів може бути наслідком великої частки малопродуктивних або непрацюючих основних засобів у структурі активів; значних амортизаційних відрахувань, які «з'їдають» прибуток; недавньої великої інвестиції в основні засоби, які ще не вийшли на повну потужність і не почали генерувати прибуток.

Різке погіршення рентабельності оборотних активів та активів в цілому (ROA) (гроші, запаси, дебіторська заборгованість) може бути викликане зростанням собівартості продукції:

- ріст цін на сировину, паливо, енергоносії призвів до того, що кожна гривня, вкладена в оборотні активи, стала приносити менше прибутку;

- падіння цін реалізації: Компанія могла змушена була продавати продукцію за нижчими цінами через конкуренцію або падіння ринкового попиту;

- зростанням обсягів запасів або дебіторської заборгованості: Активів стало більше, але вони "заморожені" і не конвертуються в прибуток. Можлива проблема з інкасацією боргів або збутом готової продукції.

Вплив воєнного стану: для аграрного підприємства це могло бути пов'язано з логістичними колапсами, ускладненням експорту тощо.

Зростання рентабельності власного капіталу (ROE) на тлі падіння ROA. Зазвичай ROE і ROA рухаються в одному напрямку. В даному випадку їхня розбіжність вказує на два можливих фактори:

1) Зростання фінансового левериджу (боргового навантаження): Компанія, ймовірно, значно збільшила обсяг позикових коштів (кредитів) у 2023-2024 роках. Це дозволило наростити прибуток (і, відповідно, ROE), навіть якщо загальна ефективність використання всіх активів (ROA) падала. Це ризикована стратегія.

2) Структура капіталу: можливо, власний капітал компанії значно зменшився (наприклад, через збитки минулих років або виведення коштів власниками), що призвело до штучного зростання ROE навіть при стабільному прибутку.

Отже, загальна ефективність використання активів підприємства (як оборотних, так і необоротних) різко погіршилася за аналізований період. Це сигналізує про серйозні проблеми в операційній діяльності, можливо, викликані зовнішніми шоками (війна) та/або внутрішніми факторами (зростання витрат, неефективне управління запасами).

Однак, для власників бізнесу ситуація виглядає краще завдяки зростанню рентабельності власного капіталу (ROE).

Але це зростання, швидше за все, досягнуто не за рахунок покращення роботи компанії, а за рахунок збільшення фінансових ризиків (зростання боргів).

Компанії необхідно провести глибокий аналіз витрат, цінової політики та управління активами, щоб виправити негативну тенденцію ROA, оскільки в довгостроковій перспективі високе боргове навантаження на тлі низької операційної ефективності може призвести до фінансової кризи.

Розглянемо результативність діяльності досліджуваного підприємства в таблиці 2.11 кваліфікаційної роботи.

Як видно з таблиці 2.11, скорочення чистого доходу на 34,66 % (-21 822 тис. грн) є критично важливим сигналом. Це може бути наслідком однієї або декількох причин:

- зменшення обсягів реалізації: скорочення виробництва або продажу сільськогосподарської продукції.
- падіння цін на ринку: зниження цін реалізації на продукцію підприємства.
- втрата ринків збуту: втрата постійних клієнтів або можливості експорту.

Таблиця 2.11

Результативність діяльності ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. до 2022р.	
				(+,-)	%
Чистий дохід, тис. грн.	62963,00	41920,00	41141,00	-21822,00	-34,66%
в т. ч. на 1 га ріллі, грн.	39,48	23,10	21,86	-17,62	-44,62%
на 1-го працівника, тис. грн.	5723,91	3224,62	3164,69	-2559,22	-44,71%
Чистий прибуток, тис. грн.	23696,00	11804,00	8850,00	-14846,00	-62,65%
в т.ч. на: - 1 га ріллі, грн.	14,86	6,51	4,70	-10,16	-68,35%
- 1 працівника, тис. грн.	2154,18	908,00	680,77	-1473,41	-68,40%

Падіння рівня доходу на 1 га ріллі на 44,62 % є ще більш тривожним сигналом, ніж падіння абсолютного доходу. Воно означає, що земля як основний виробничий актив використовується значно менш ефективно. Можливі причини: зниження врожайності, переведення частини землі з високомаржинальних культур на менш прибуткові, неефективна агротехнологія.

Скорочення рівня доходу на 1 працівника (тис. грн) на 44,71% свідчить про різке падіння продуктивності праці. Це може бути наслідком

неефективного управління персоналом, надмірної чисельності працівників у порівнянні з обсягами виробництва або зниження мотивації.

Скорочення чистого прибутку на 62,65 % (-14 846 тис. грн.) є катастрофічним показником. Прибуток падає навіть швидшими темпами, ніж дохід, що вказує на серйозні проблеми з собівартістю та управлінням витратами.

Прибуток на 1 га ріллі (грн) знизився на 68,35 %, що беззаперечно демонструє, що виробнича діяльність на землі стала значно менш рентабельною або навіть збитковою. Витрати на вирощування (паливо, добрива, ЗЗР, техніка) можуть зростати швидше, ніж ціни на готову продукцію.

Прибуток на 1 працівника (тис. грн.) знизився на 68,40 % - це - вказує на те, що витрати на персонал (зарплата, соціальні виплати) абсолютно не окупаються і кожен працівник зараз "приносить" у 3 рази менше прибутку, ніж два роки тому. Це сигнал про критичну необхідність оптимізації витрат на працю.

Серед ключових проблем, на які вказують показники є:

1) Різке зростання собівартості: Прибуток падає значно швидше за дохід, що є класичною ознакою випереджального зростання витрат.

2) Низька ефективність використання основних ресурсів: і землі, і праці. Підприємство не отримує адекватної віддачі від своїх активів.

3) Падіння продуктивності: Зниження всіх показників у розрахунку на 1 працівника свідчить про системні проблеми з організацією виробництва та управлінням.

Для подальшого аналізу та з'ясування причин таких показників можуть бути наступні заходи:

1) Аналіз структури собівартості: Детально розглянути, які саме статті витрат (паливо, електроенергія, добрива, зарплата) зросли найбільше.

2) Аналіз урожайності та структури посівів: З'ясувати, чи змінилася врожайність культур і чи була змінена структура посівів на менш прибуткову.

3) Аналіз ринкових цін: Порівняти динаміку цін реалізації підприємства із середньо ринковими.

4) Аналіз чисельності персоналу та фонду оплати праці: З'ясувати, чи було скорочення штату при падінні обсягів виробництва, чи витрати на персонал залишилися незмінними.

За аналізований трирічний період спостерігається стійка негативна динаміка всіх ключових показників ефективності діяльності підприємства. Чистий дохід і чистий прибуток значно скоротилися як у абсолютному вираженні, так і у відносному (на одиницю ресурсів). Це свідчить про серйозне погіршення фінансового стану та операційної ефективності компанії. Станом на 2024 рік підприємство знаходиться у стані глибокої фінансової кризи. Необхідні термінові заходи з оптимізації витрат, перегляду виробничої стратегії та підвищення ефективності використання всіх ресурсів для відновлення рентабельності.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Шляхи удосконалення обліку основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

Проведений у попередньому розділі кваліфікаційної роботи аналіз був спрямований на комплексне дослідження стану, структури, динаміки та ефективності використання основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» .

У процесі аналізу було вивчено:

- склад та структуру основних засобів підприємства, їх частку у загальній вартості та співвідношення активної і пасивної частин основних засобів;
- рух основних засобів, зокрема надходження, вибуття і ступінь оновлення, що дало змогу встановити тенденції їх оновлення, зносу;
- рівень зношеності основних засобів та коефіцієнти придатності, що дозволило оцінити технічний стан та можливість подальшого ефективного функціонування ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» ;
- стан амортизаційної політики підприємства, а саме порядок нарахування амортизації та її вплив на фінансові результати діяльності підприємства;
- показники ефективності використання основних засобів, зокрема фондоддачу, фондомісткість і рентабельність основних засобів.

Також, було досліджено вплив використання основних засобів на фінансові результати підприємства, де було показано залежність між технічним рівнем матеріально-технічної бази та рівнем чистого прибутку і засвідчено наступні основні проблеми:

1. Високий рівень зносу окремих груп основних засобів, що свідчить про необхідність планової модернізації техніки.

2. Нерівномірне навантаження на сільськогосподарську техніку протягом року, що призвело до низького коефіцієнта її використання.

3. Недостатня деталізація аналітичного обліку за матеріально відповідальними особами, що ускладнює контроль за основними засобами.

4. Потреба у підвищенні якості управлінської інформації, зокрема автоматизованого моніторингу зносу, ремонту та ефективності використання техніки.

Отже, для підвищення раціональності використання основних засобів необхідно вдосконалити не лише облікові процедури, але й систему управління технічним парком.

Можливими напрямками удосконалення організації обліку основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» є наступні:

1. Поглиблення аналітичного обліку за місцями експлуатації та матеріально відповідальними особами.

Пропонується вести картки обліку основних засобів в розрізі:

- структурних підрозділів;
- полів або технологічних ділянок;
- МВО (трактористи, механізатори, комірники).

Це дозволить підвищити контроль за збереженням техніки, надасть можливість точно визначати відповідальність за втрати чи поломки, а також оцінювати продуктивність праці кожного працівника ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» .

2. Автоматизація облікових процесів з використанням управлінських модулів.

Рекомендується впровадити програмні засоби:

- GPS-моніторинг роботи сільськогосподарської техніки;
- електронні маршрутні та польові листи;
- облік витрат палива в реальному часі.

Дані зміни дозволять скоротити обсяги часу на оформлення документів, що покращить ефективність облікового документообігу;

зменшить втрати та нераціональне використання палива, через системний моніторинг і підвищить контроль за робочим часом техніки шляхом електронного документообігу, який покращить логістику підприємства. Дозволить зробити надходження первинних документів до бухгалтерії ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» вчасним, що впливає позитивно на організацію обліку в цілому досліджуваного підприємства.

3. Підвищення точності планування амортизаційної політики.

Пропонується:

- використовувати різні методи амортизації для різних груп основних засобів;
- застосовувати виробничий метод для високозавантаженої техніки;
- переглядати строки корисного використання на основі фактичних нормативів експлуатації.

Це дозволить:

- знизити податкове навантаження;
- забезпечити відповідність амортизації реальному фізичному зносу;
- покращити прогнозування потреб у фінансуванні оновлення техніки.

Розглядаючи нашу пропозицію автоматизації форми обліку на досліджуваному підприємстві варто відмітити, що по кількості створених та розроблених програм комп'ютеризації бухгалтерського обліку бухгалтерські програми займають одне із відповідних місць. Але незважаючи на велику кількість програм тут навряд чи можна виділити лідерів.

Не є доцільним впроваджувати автоматизацію тільки основних засобів підприємства, адже дана форма обліку є ефективною тільки в комплексі. Створення повної автоматизованої системи бухгалтерського обліку для ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» в загальному випадку вимагає вирішення таких питань:

- співвідношення вигоди і витрат. Це означає, що переваги, які очікуються від використання системи, повинні бути більшими ніж витрати, пов'язані з її коригуванням, створенням і впровадженням. Крім виконання

конкретних бухгалтерських задач, які вирішує комп'ютерна система обліку, підприємство бажає отримувати від системи дані аналітичного обліку, які необхідні для прийняття рішень;

- співвідношення контролю та безпеки даних. Тобто система повинна виконувати всі функції внутрішнього контролю, необхідні для захисту активів підприємства та для забезпечення безпеки інформації в системі;

- захист активів фірми від нераціонального використання припускає, що кожна операція, яка пов'язана з витратами, повинна бути схвалена посадовою особою до того, як операція буде проведена. Забезпечення безпеки даних в системі допускає упередження втрати бухгалтерських даних в цілях забезпечення комерційної таємниці, забезпечення надійності і збереження даних;

- питання гнучкості системи. Тобто повинна забезпечуватися можливість відображення постійно змінюваних внутрішніх іта зовнішніх факторів.

Серед бухгалтерських програм, які здатні вести облік відповідно до вимог національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні найбільш відомі Dilovod, MASTER:Бухгалтерія, Vimp, Finmap, iFin.

Найбільше поширення з цих програм отримала MASTER:Бухгалтерія, яка має ряд переваг перед іншими подібними програмними продуктами. MASTER:Бухгалтерія виступає комплексним програмним продуктом, який має багато спеціалізованих галузевих версій. Програма має гнучку конфігурацію та може бути настроєна відповідно до вимог конкретного підприємства. Різні версії цієї програми можуть бути використані для створення окремого АРМ бухгалтера або для організації системи бухгалтерського обліку на основі локальної комп'ютерної мережі підприємства з можливістю оновлення встановленого програмного продукту через Internet. Комплекс рішень MASTER:Бухгалтерія передбачає ведення бухгалтерського обліку від запису господарських операцій до складання фінансової звітності [20, с. 38].

Так, як у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» до цього часу не впроваджена автоматизована система бухгалтерського обліку, то виходячи, з доцільності та економічної ефективності такого кроку, впровадження автоматизації є необхідним та навіть обов'язковим процесом в умовах, що склалися.

Розповсюдженою оманою є те, що автоматизація бухгалтерського обліку починається з покупки програми і потім відбувається «уведення даних у програму». Для того, щоб перекладення бухгалтерії на комп'ютер був ефективний і дав результат, починати необхідно з підготовки.

Спочатку необхідно провести аналіз наявної у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» системи бухгалтерського обліку, а саме: застосовуваний план рахунків і використання конкретних рахунків; застосовувана аналітика по різних рахунках; типові проводки, що використовуються, для відображення типових господарських операцій; форми і зміст первинної документації; форми облікових реєстрів.

Для проведення такої оптимізації потрібно висококваліфікований і досвідчений фахівець з бухгалтерського обліку й оподаткування, яким є, наприклад, аудитор або досвідчений головбух, який перед цим має відповідні курси.

В ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» облік ведеться 3 бухгалтерами, і по кожному розділу бухгалтерського обліку (облік виробництва і реалізації, розрахунків з постачальниками, облік заробітної плати, облік рослинництва і тваринництва й т. ін.) мається з однієї сторони великий документообіг і з іншої сторони багато специфіки і нюансів. Тому при автоматизації обліку в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» враховуючи його особливості варто вирішити:

1. Які розділи автоматизувати, а які - ні. Якщо у відділі збуту є своя програма, за допомогою якої відслідковуються розрахунки з замовниками, то робити те ж саме в рамках бухгалтерського обліку, напевно, не треба, бухгалтерія може обмежитися просто відображенням проводок по рахунках реалізації, товарів відвантажених, авансів і ін.

2. У якому порядку автоматизувати розділи. Дуже важливо спланувати порядок автоматизації розділів, щоб не виходило так, що якийсь розділ автоматизується, а потім його знову приходиться підстроювати, щоб він сполучався з іншими, на що піде додатковий час і гроші. Очевидно, що майже в більшості випадків починати треба з ведення головної книги, журналу господарських операцій, розрахунку податків і складання звітності - тобто роботи головного бухгалтера.

3. Інформація, одержувана з бухгалтерського обліку потрібна й в інших структурних підрозділах підприємства. Добре автоматизований облік спроможний надати всю інформацію з обліком усіх специфічних вимог, тобто потрібно визначити весь обсяг інформації, необхідний для внутрішнього користування в організації і зробити налаштування програми так, щоб ця інформація видавалася.

Коли визначено, що буде змінюватися в обліку і які розділи в якому порядку будуть автоматизуватися, варто чітко визначити постановку задачі, що автоматизований бухгалтерський облік буде давати на виході.

На виході облік дає: первинні документи, облікові реєстри для бухгалтерії, реєстри й інформацію для внутрішніх нестатків підприємства, бухгалтерську звітність і розрахунки по податках і інших платежах.

Коли визначені мета автоматизації, її масштаб і порядок, зроблена постановка задачі, обрана і куплена оптимальна для підприємства програма і вирішені технічні питання можна приступати до роботи з програмою.

Власне процес упровадження програми у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» можна розбити на два етапи: етап налаштування й етап навчання.

Правильний процес налаштування будь-якої програми можна розписати на наступні етапи:

1. Налаштування плану рахунків відповідно до особливостей товариства, проведеною оптимізацією бухгалтерського обліку і постановкою задачі.

2. Настроювання типових проводок відповідно до особливостей товариства, проведеною оптимізацією бухгалтерського обліку і постановкою задачі. У випадку упровадження великих комплексних програм настроювання кожного розділу бухгалтерського обліку у своєму окремому модулі необхідно робити окремо з урахуванням специфічних особливостей.

3. Настроювання форм первинних документів відповідно до особливостей ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО», проведеною оптимізацією бухгалтерського обліку і постановкою задачі.

4. Настроювання форм бухгалтерської звітності і розрахунків по податках відповідно до особливостей ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» проведеною оптимізацією обліку і постановкою задачі.

При якісній автоматизації бухгалтерського обліку вся квартальна звітність повинна обов'язково складатися автоматично, те, що бухгалтер, ведучи облік на комп'ютері, щокварталу по-сторінці складає звіт на папері і витрачає на це додатково велику кількість часу, є вірною ознакою неякісної автоматизації.

По закінченні настроювання програми у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» починається етап навчання персоналу роботі з нею.

Автоматизована система обліку у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» складається з таких елементів:

- апаратні засоби – обладнання та пристрої, з яких складається комп'ютер, в частому центральний процесор, жорсткий диск, пристрій читання CD-ROM, принтери, сітьові карти та інше;

- програмні засоби:

- системні програми – програми, які виконують загальні функції, зазвичай відносять операційні системи, які управляють апаратними засобами та розподіляють їх ресурси для максимально ефективного використання; системи управління базами даних, які забезпечують виконання стандартних функцій з обробки даних; сервісні програми, які виконують в комп'ютері основні операції, наприклад сортування записів.

- прикладні програми – це набори машинних команд для обробки даних;
- документація – описання системи та структури управління прийнятно до вводу, обробці та виводу даних, логічним та іншим командам;
- персонал – працівники, які управляють системою, проектують її, використовують та контролюють систему обробки даних;
- данні – відомості про господарські операції та інша необхідна інформація, яку вводять, зберігають та обробляють в системі;
- процедури контролю, які забезпечують відповідний запис операцій, що попереджує та реєструє помилки.

Для удосконалення обліку на підприємстві, зокрема обліку основних засобів необхідна програма, яка була б пристосована до сільського господарства. І такою програмою є програма MASTER:Бухгалтерія.

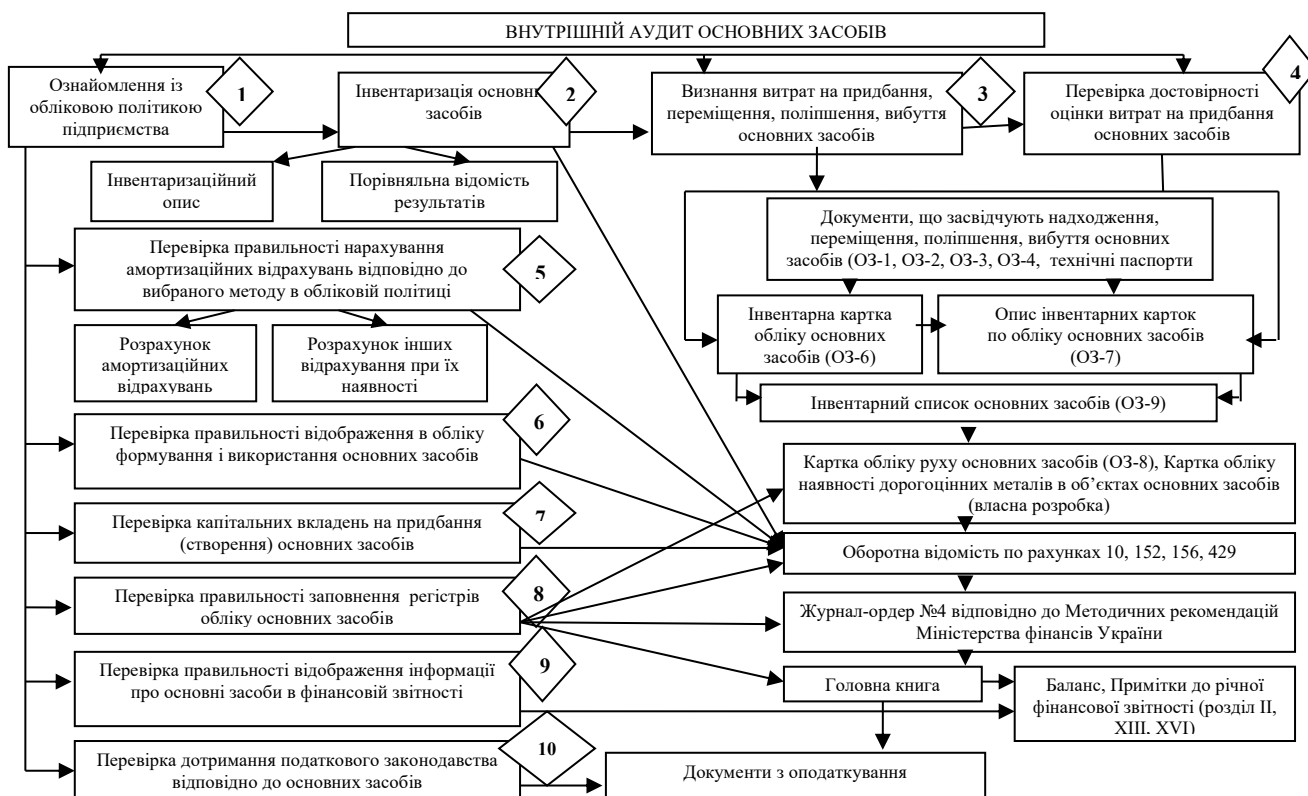
У комплекті з конфігурацією поставляється керівництво з докладним описом ведення усіх видів обліку. Конфігурація підтримує роботу в локальній комп'ютерній мережі.

Також, для покращення обліку основних засобів ми пропонуємо проводити внутрішній аудит один раз на рік. Проводити його доцільно працівнику економічного відділу, а не бухгалтерам щоб не було зацікавленості та аудит був проведений об'єктивно. Звісно це додаткове навантаження на даного працівника, але воно дозволить покращити ефективність використання основних засобів й підприємства в цілому. Даного працівника можна про мотивувати виплатою премії чи іншими заохочувальними можливостями.

Процес проведення внутрішнього аудиту завжди починається з видачі керівного наказу на його проведення. В цьому наказі чітко прописується мета, завдання, строки та відповідальні особи за його здійснення.

Наступний крок це формування плану аудиту, програми аудиту, розробка робочих документів аудитора, усе це має відбуватись у взаємозв'язку з бухгалтерією підприємства.

Процес проведення аудиту основних засобів на досліджуваному нами підприємстві деталізовано проілюстрований на рисунку 3.1.

**Рис. 3.1 Проектний алгоритм внутрішнього аудиту основних засобів
ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»**

Як видно з даного рисунку усі етапи проведення аудиту основних засобів мають ґрунтуватись на достовірній інформаційній базі, що надає бухгалтерія підприємства та його підрозділи. Кожен етап є послідовним і має відповідати плану аудиту.

Програма аудиту операцій з основними засобами на ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» має включати такий перелік питань (які необхідно перевірити) і процедур, таблиця 3.1.

Робочі документи аудитора тісно пов'язані з отриманням та відображенням аудиторських доказів, оскільки перші документально фіксують останні. Виходячи з цього, маючи уявлення про способи та джерела отримання аудиторських доказів, робочі документи можна класифікувати наступним чином: отримані від третіх незацікавлених осіб (відповіді на

запити аудитора до банку), отримані від підприємства-клієнта (оригінали та копії первинних документів, облікових регістрів, звітів), складені самим аудитором (зафіксовані документально особисті спостереження, результати тестів, аналітичного огляду).

Таблиця 3.1

Проект програми аудиту основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

№ п/п	Перелік питань	Процедури
1.	Призначення матеріально-відповідальних осіб за прийняття і збереження основних засобів.	перевірка документів
2.	Укладання договорів про матеріальну відповідальність з особами, які відповідають за збереження основних засобів.	перевірка документів
3.	Оснащені чи ні приміщення пожежно-охоронною сигналізацією?	перевірка документів, усне опитування персоналу
4.	Чи організований порядок вивозу основних засобів з території підприємства?	перевірка документів, усне опитування персоналу
5.	Чи проводилася інвентаризація основних засобів, як оформлені її результати?	перевірка документів
6.	Правильність віднесення предметів до основних засобів	перевірка документів
7.	Правильність нарахування амортизації по основним засобам, в тому числі прискореної	перевірка документів та арифметичні розрахунки
8.	Правильність проведення переоцінки основних засобів і оформлення її результатів	перевірка документів
9.	Правильність розділення основних засобів по призначенню (виробничі, невиробничі)	перевірка документів, усне опитування персоналу, інвентаризація
10.	Правильність оцінки основних засобів	перевірка документів і дотримання правил обліку
11.	Правильність оформлення первинних документів, по надходженню та вибутті основних засобів	перевірка документів і дотримання правил обліку
12.	Чи застосовується індекс інфляції для цілей оподаткування прибутку при реалізації основних засобів, правильність його застосування?	перевірка документів
13.	Правильність відображення в обліку операцій, пов'язаних з орендою основних засобів	перевірка документів і дотримання правил обліку
14.	Правильність відображення в обліку лізингових операцій	перевірка документів і дотримання правил обліку
15.	Правильність відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів	перевірка документів і дотримання правил обліку
16.	Правильність кореспонденції рахунків з обліку основних засобів	відслідковування
17.	Відповідність записів аналітичного та синтетичного обліку записам в формах бухгалтерської звітності по рахунку 10 "Основні засоби"	відслідковування

Відповідно до закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [59], результати аудиту на ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» мають бути оформлені у вигляді аудиторського висновку, який повинен містити в собі чітке і ясне уявлення аудитора про перевірену фінансову звітність.

Метою складання аудиторського висновку є надання висновку аудитором про повноту, достовірність і неупередженість інформації щодо статутного капіталу, що розкривається у звітності господарюючого суб'єкта. Аудиторський висновок складається на українській мові, вартісні показники виражаються у валюті України. Виправлення в аудиторському висновку не допускаються. До аудиторського висновку додається бухгалтерська звітність господарюючого суб'єкта, відносно якого проводився аудит. З метою ідентифікації на формі звітності повинен бути підпис аудитора. Висновок аудитора може бути позитивним, умовно-позитивним, негативним, а також можлива відмова від надання висновку про фінансову звітність підприємства.

Аудит фінансово-господарської діяльності активно впливає на виявлення негативних явищ у діяльності підприємств, встановлення їх причинних взаємозв'язків, сприяють профілактиці збитків, нестач, втрат у господарській діяльності. Аудит основних засобів дозволяє встановити стан основних засобів на підприємстві, їх правильний облік, нарахування амортизації.

Можна зробити висновок, що аудит основних засобів на ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» дуже складний процес, а з огляду на постійні зміни в нормативних актах стосовно їх амортизації, класифікації тощо це ще й дуже важлива частина в загальному аудиті підприємства, так як може значно впливати на його кінцеві результати.

Впровадження усіх нами вище вказаних заходів дозволить досліджуваному підприємству покращити облік основних засобів у розрізі його ведення та в цілому по підприємству.

3.2 Напрямки підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

Проведений нами у попередньому розділі аналіз основних засобів показав, що досліджуване підприємство приділяє мало уваги ефективності їх використання. Хоча це є невірною стратегією ведення діяльності підприємства. Такий напрям ліквідує можливість забезпечення прорахунками та прогнозними показниками управлінський склад підприємства. Досліджуване підприємство насправді має можливість здійснення систематичного аналізу, адже є економічний відділ який може проводити аналіз хочаб раз на рік, після сданої бухгалтерією фінансової звітності. Саме фінансова звітність підприємства є основним інформаційним джерелом для аналізу основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» .

Розроблення методики проведення аналізу основних засобів на досліджуваному підприємстві, потребує особливої уваги щодо корисності основних виробничих засобів. Показник корисності можна визначити, як термін їх експлуатації. При цьому треба прорахувати, що з кожним наступним роком експлуатації основного засобі економічна ефективність його використання менша і корисність відповідно буде нижча. Також, доцільно врахувати чітке визначення показників при проведенні аналізу, вони будуть залежати від цільового призначення використання основного засобу чи групи засобів, якщо їх згрупували чи систематизували для проведення аналізу.

Розглянемо процес проведення аналізу основних засобів більш деталізовано та поетапно. Потрібно розуміти, що на початковій стадії її ще називають організаційною керівник підприємства видає наказ на проведення аналізу основних засобів за певний період часу. Потім фахівець економічного відділу формує визначає мету і завдання аналізу основних засобів. Найчастіше мета даного процесу формулюється, як проведення процесу деталізованої перевірки методами економічного аналізу для виявлення

недоліків та переваг у процесі експлуатації основних засобів, тощо. Завдання аналізу основних засобів для досліджуваного нами підприємства можна розглянути на рис. 3.2.

Рис. 3.2 Завдання аналізу основних засобів підприємства

Джерело: сформовано автором

Наступним ми пропонуємо для досліджуваного нами підприємства при проведенні аналізу узагальнюючих показників ефективності експлуатації основних засобів використовувати метод порівняння їх фактичного рівня із попередніми роками, що дасть змогу побачити тенденцію використання та спрогнозувати і спланувати їх майбутнє використання більш ефективно. Також за допомогою даного методу для ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

доцільно визначати межу зношення основного засобу. Це дозволить зрозуміти коли і як підприємство може залишитись без певного основного засобу і щоб не трапилась така ситуація, не зупинилось невчасно виробництво підприємство зможе прорахувати приблизні строки для оновлення основного засобу. На нашу думку, саме такого підходу не вистачає досліджуваному підприємству при використанні основних засобів наразі. Часто їх використання відбувається навмання і вже коли трапляється якась неприємна ситуація (поломка, вихід із строю, перевантаження і зупинка техніки) управлінці разом з керівником приймають рішення про наступні дії вже по факту ситуації. Таке вирішення проблеми тягне за собою простій у виробництві і відповідно понесення збитків через це. В європейських країнах для уникнення таких ситуацій підприємствам компанії в яких купують основні засоби надають послуги постійного супроводу у їх використанні. Вони часто входять вже у вартість даного основного засобу, але є можливість придбати основний засіб і без них наприклад на експорт його тощо. Також можна придбати додаткові опції до цієї послуги. Нажаль в нашій країні такий механізм роботи компаній із вітчизняними клієнтами не є розповсюдженим, а там де він є то ці послуги неоправдані, дорогі порівняно із їх якістю. Тому поки в Україні така стратегія використання основних засобів не працює.

Проведення аналізу основних засобів в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» доцільно проводити один раз на рік і це можна прописати в обов'язки економіста підприємства, що дозволить директору підприємства мати чітке розуміння хто є відповідальним за цей елемент роботи на підприємстві. Враховуючи, що досліджуване підприємство нещодавно пройшло процес реорганізації і має усі шанси для якісного свого розвитку в майбутньому, йому необхідно сформулювати правильну стратегію придбання, використання та ліквідації основних засобів на підприємстві, адже вони є досить важливими для процесу ведення господарської діяльності і досить дорогими для частого їх придбання без потреби.

ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» для покращення своєї діяльності в економічному аспекті необхідно підвищити економічну ефективність використання наявних основних засобів, це дозволить збільшити їх прибутковість та відкриє нові можливості для існування досліджуваного підприємства.

Для покращення ефективності використання основних засобів на досліджуваному нами підприємстві є необхідним:

- розробка стратегії їх використання із зазначенням чіткого плану дій та відповідальних осіб за кожен елемент прописаний в цій стратегії;
- необхідно провести модернізацію існуючої техніки, приміщень та обладнання. Для цього необхідні економічні прорахунки витрат за кожним об'єктом основного засобу, щоб було зрозуміло економічне навантаження та потенційний результат від даної модернізації для підприємства;
- також необхідно покращити і оновити склад основних засобів досліджуваного підприємства, бо через нещодавню реорганізацію є незрозумілим доцільність використання деяких одиниць основних засобів. Можливо краще якісь основні засоби реалізувати, а замість них придбати більш доцільні основні засоби які зможуть економічно покращити процеси виробництва в цілому на підприємстві.
- велику економію для підприємства приносять новітні розробки на основі роботизації та штучного інтелекту, тому доцільно промоніторити сучасні можливості даної індустрії і підібрати найбільш цікавий на погляд керівництва об'єкт для придбання.

Сучасний агроринок пропонує досить великий спектр агродронів та роботів для оптимізації діяльності підприємств. Українські фермери вже активно використовують дрони для ведення свого бізнесу. ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» також доцільно було б використовувати у своїй діяльності агродрони, вони дозволяють:

- робити відео моніторинг посівів із деталізацією;

- формувати 3D карту полів, а це дає можливість побачити неякісні ділянки та вчасно спрацювати аграріям і удобрити їх необхідними речовинами, тощо.
- провести моніторинг стану рослин, що вирощуються на полі шляхом проведення мультиспектральної та тепловізійної зйомки;
- самостійно висівати посіви та удобрювати їх, що дозволяє економити на використанні звичних нам ресурсів людських та технічних;
- проводити лазерне сканування рельєфу та робити при цьому розрахунок сходів урожаю;
- визначати автоматично розмір площі уражених чимось сільськогосподарських культур та проводити підрахунок збитків від цього.

На українському аграрному ринку така агродрони вартують на сьогодні від 300 тис. грн. до 1,5 млн. грн. Якщо керівництво ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» готове купити певний агродрон правильним є перед купівлею, але після проведення моніторингу ринку та визначення конкретного агродрону прорахувати терміни його окупності для підприємства. При проведенні таких дій потрібно розуміти яка доцільність придбання.

Існує також вже дуже багато роботів для агросфери – це машини які виконують роботу котру раніше могли робити лише люди. Роботизація наразі дозволяє забезпечити підвищення врожайності агрокультур, адже сучасні сенсори роботів можуть виявляти різні похибки у рості рослин, визначати їх причину та методи її усунення.

Варто відмітити, що робототехніка в аграрній сфері не лише економічно ефективна, але й дозволяє зберегти екологію в кращому стані. Адже вносяться точні норми хімікатів, поливів полів та своєчасно проводиться підпушування ґрунтів, що покращує якість та родючість землі.

Підвищення безпеки праці є ще однією перевагою робототехніки, адже роботи виконують шкідливі для здоров'я людини операції за короткі проміжки часу і без зайвих похибок.

Основні засоби підприємства часто сприймаються керівниками, як об'єкт необхідності і мало хто звертає увагу на їх креативність чи інноваційність. Останнє взагалі більшість директорів намагаються уникати в веденні свого бізнесу аргументуючи тим, що краще хай буде як є ніж взагалі отримати збиток ризикнувши і при придбанні чогось нового, невідомого, неперевіреного.

Такий підхід спостерігається десятиліттями в нашій країні, передається від вчителів ведення бізнесу до учнів і нажалі лише наразі, коли країна в тяжких умовах існування молоді фахівці почали інтенсивно використовувати різні методи реалізації задач інноваційними механізмами. Широкого попиту набуває штучний інтелект і в аграрному бізнесі українців. Досліджуване підприємство здійснивши реорганізацію шляхом об'єднання декількох підприємств змогло масштабізувати свою діяльність, проте його подальше ефективне існування багато в чому залежить від вміння тримати правильний курс ведення бізнесу. А сучасний курс це інновації, які постійно виникають нові більш досконалі та прилаштовані до наших вітчизняних реалій.

Розглядаючи напрямки удосконалення ефективності використання основних засобів не можливо оминути трансформування саме штучного інтелекту в їх роботі. Усе частіше ми спостерігаємо автономну аграрну техніку на тенетах українського ринку. Трактори чи комбайни все частіше оснащені GPS здійснюють роботи в полі без безпосередньої участі людей. Інтелектуальне обприскування культур за допомогою устаткування з роботизованими системами дозволяє зменшити використання гербіцидів на 70-90%. Про аналіз ґрунту за допомогою нових лабораторій взагалі можна не говорити, бо це є вже трендом останніх п'яти років. ІІІ дозволяє в них з неймовірною точністю визначати усі необхідні параметри та модернізувати необхідне проекте середовище для потенційного використання на конкретному підприємстві. Тому для обрання правильного придбання, використання чи ліквідації основних засобів потрібно заздалегідь провести

експертний моніторинг сучасних можливостей ринку, а не купувати по-старинці перевірену техніку чи обладнання.

Підводячі підсумки нашого дослідження можемо виділити напрямки підвищення ефективності використання основних засобів у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» та проілюструємо їх на рис. 3.3.

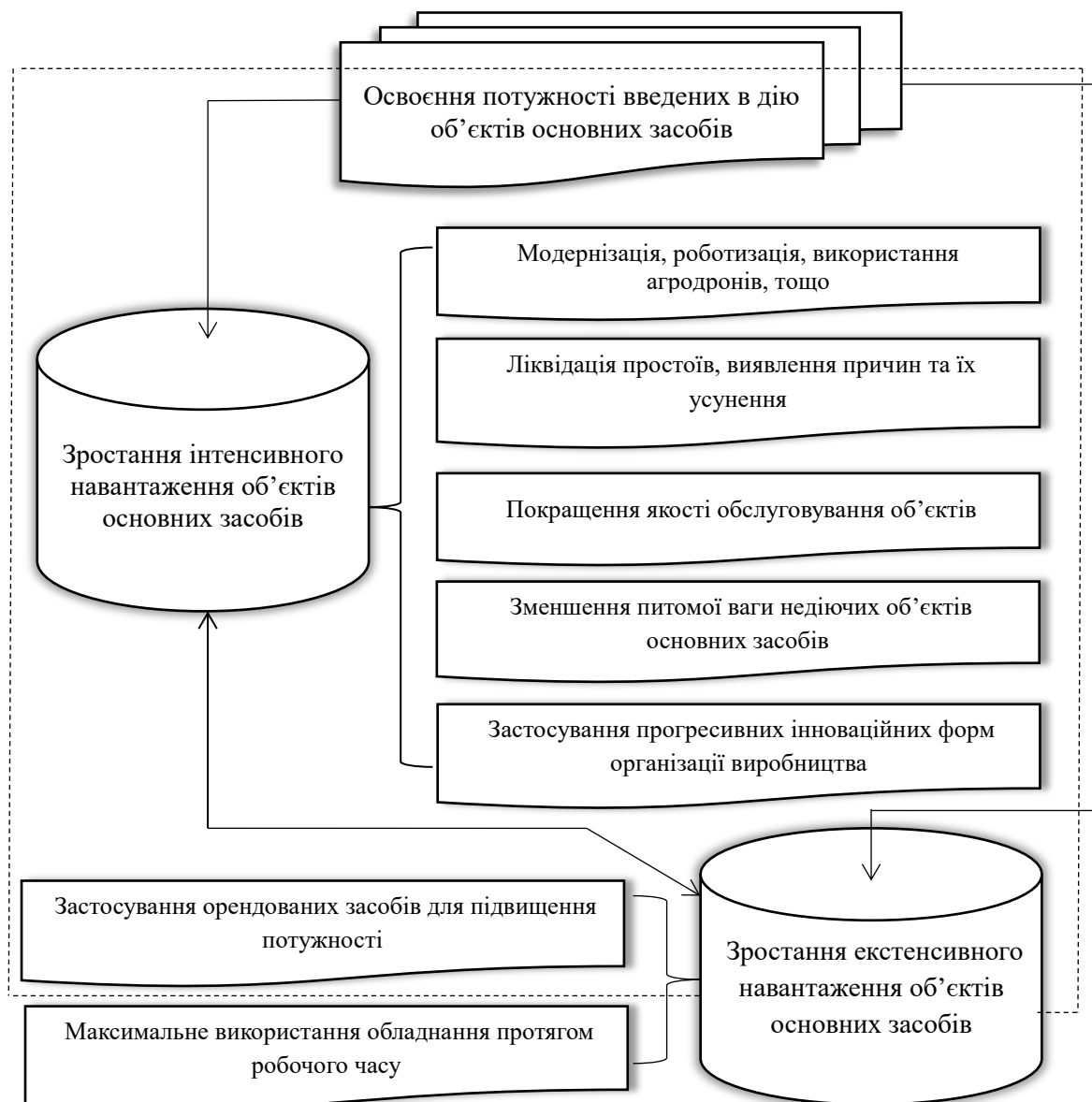

Рис. 3.3 Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

Можемо відмітити, що в сучасні часи існування ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» необхідно не боятись роботизації, а сміливо купувати і використовувати нові можливості, даючи людям змогу реалізовувати

стратегічні задачі для розвитку підприємства, а роботизовані машини можуть виконувати тяжку людську працю.

Покращення ефективності використання основних засобів є запорукою оптимізації і фінансового стану досліджуваного підприємства в цілому, адже поліпшення використання основних засобів призведе до зменшення собівартості продукції і відповідно до збільшення доходу підприємства.

Запропоновані нами напрямки покращення ефективності використання основних засобів для досліджуваного підприємства мають два вектори. Екстенсивний напрям передбачає зростання обсягів виробництва через збільшення кількості основних засобів, що дозволить збільшити й інші потужності підприємства. Цей шлях є досить трудомістким та ризиковим через особливі обставини воєнного стану, але рішення за власниками досліджуваного підприємства та управліннями, які будуть обґрунтовувати тенденцію розвитку ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» для директора і власників даного агробізнесу.

Інтенсивний шлях розвитку є більш привабливим з нашої точки зору, для досліджуваного аграрного підприємства в умовах сучасного його існування. Він передбачає зростання обсягів виробництва через покращення якості ресурсів та ефективності при цьому має відбуватись зменшення витрат на одиницю виробленої підприємством продукції. Впровадження у виробничий процес ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» агродронів та агророботів дозволить з часом вийти на гарний економічний результат. Варто відзначити, що держава надає гранти аграрному бізнесу для впровадження інноваційних технологій особливо із використанням штучного інтелекту, бо в сучасному існуванні нашої країни настали часи демографічної кризи через воєнні дії і потужно відчувається кадровий голод в аграрному бізнесі. Тому такі обставини надають можливість досліджуваному підприємству скористатись державними програмами для придбання сучасних основних засобів, які є більш економічно ефективними у використанні. При цьому необхідно не забувати про існуючі наразі у підприємства основні засоби, їх є достатня

кількість, але вони використовуються неефективно. Тому модернізація є саме тим напрямком, який дозволить змінити стан їх наразі, якщо керівник підприємства не бачить фінансових можливостей для модернізації, то ми можемо відзначити на підставі проведеного нами аналізу, що можна обрати декілька застарілих і найменш необхідних у процесі виробництва об'єктів основних засобів і реалізувати їх отримавши фінансовий ресурс на модернізацію інших основних засобів.

На досліджуваному підприємстві після реорганізації досить плачевний стан із стратегією подальшого розвитку діяльності. Основний напрям – це максимізація прибутку від вирощування та реалізації агропродукції. Але враховуючи нестабільну і кризову ситуацію в економіці нашої країни можна сказати, що планувати на далеку перспективу можливо і не є доцільним. Тому враховуючи досвід традиційних післявоєнних відновлень варто відмітити потенційну потребу населення щоденно у продуктах харчування і саме це є головним критерієм для раціонального, зваженого, поступового розвитку діяльності ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» .

Впровадження нових технологій із використанням штучного інтелекту надасть можливість спрацювати на перспективу і залишитись на плаву наразі. Багато хто з сучасних аграріїв вже використовує агродрони, роботів, тощо, але їх ще не так багато і це є також позитивним моментом бо зменшує конкуренцію в кінцевому результаті діяльності підприємства при використанні інтенсивного напрямку розвитку ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» запропонованого нами.

Вивчення наявного стану техніки досліджуваного підприємства, що є об'єктами основних засобів, дозволяє відмітити про доцільність змін саме у користуванні і зберіганні її в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» . Безпосередньо для покращення ресурсного потенціалу ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» та ефективності його використання можна запропонувати дії проілюстровані у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Пропозиції заходів для підвищення ресурсного потенціалу основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО»

Заходи	Очікуваний результат
Складання річного графіка планово-попереджувальних ремонтів	Зменшення аварійних ремонтів та простоїв
Впровадження системи калькуляції фактичної собівартості машино-години	Оптимізація витрат підприємства
Проведення технічного аудиту техніки один раз на рік	Виявлення обладнання, що потребує модернізації
Оновлення технічного парку за принципом пріоритетності продуктивності	Підвищення фондівіддачі та продуктивності праці

Впровадження наведених заходів надасть можливість досліджуваному підприємству отримати синергійний ефект у вигляді економії ресурсів, скорочення простоїв техніки, підвищення ефективності організації виробництва. Вдосконалення обліку та використання основних засобів є важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО». Запропоновані заходи спрямовані не лише на покращення організації обліку, але й на зростання ефективності експлуатації техніки, оптимізацію затрат і підвищення ефективності господарської діяльності. Впровадження сучасних методів обліку, аналітики та технічної модернізації дозволить зміцнити ресурсний потенціал підприємства та забезпечити його стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Основні засоби аграрного підприємства завжди були лівовою часткою в його економічній складовій, бо основний ресурс аграрного бізнесу земля і є основним засобом. Тому варто завжди пам'ятати про те, що цей ресурс понівечити і виснажити дуже легко, а відновлюється він протягом десятиліть і не завжди вдало. Звісно виробництво продуктів харчування для населення країни і світу є шляхетною метою і навіть необхідністю, яка приносить ще й прибуток власникам, проте не варто забувати про екологічні питання які в

сучасному аспекті розвитку світу є трагічними і потребують хоча б не погіршення, а підтримки.

Усе вище зазначене ще раз підтверджує доцільність впровадження в діяльності досліджуваного нами підприємства наших рекомендацій. Це дозволить покращити сучасний стан основних засобів у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО», а також скоригує його потенційні можливості на наступні роки існування.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене нами дослідження обліку і аналіз основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» дозволяють зробити наступні висновки. Облік основних засобів є однією із найбільших за обсягом роботи ділянок ведення бухгалтерського обліку, але без неї неможливо відобразити повноцінно усю картину ведення діяльності аграрного підприємства. Воєнний стан в Україні викликав значні зміни і в системі бухгалтерського обліку основних засобів аграрних підприємств. Через окупацію територій, земель, нерухомості, техніки, тощо керівникам країни довелось розробити нові механізми ведення обліку основних засобів із врахуванням різни ситуаційних змін сучасності. Нормативно-правові документи було врегульовано відповідно до ситуації в країні, прийнято Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна» від 23 лютого 2023 року № 2923-ІХ. Цей документ надає можливість прорахунку компенсації за втрату майна від російської агресії. Також, прийнято чотири постанови, які дозволяють вирішувати ефективніше питання з обліку основних засобів під час воєнного стану. Як і раніше нормативна база ведення бухгалтерського обліку основних засобів ґрунтується на законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ПКУ, НП(С)БО та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Розгляд наукових питань обліку основних засобів показав актуальність цієї теми і на сьогодні. Більшість вітчизняних науковців мають єдину точку зору, що таке основні засоби, а проблемними залишаються питання саме їх оцінки та списання. Методологія обліку основних засобів розкрита на достатньому рівні виникають питання при нарахуванні амортизації, але це залежить здебільшого від необізнаності бухгалтера на аграрному підприємстві. В цілому механізм оприбуткування, руху, оновлення, модернізації, ремонту, нарахування амортизації, списання, ліквідації, тощо є зрозумілим і законодавчо врегульованим. Чітко визначена первинна

документація для здійснення господарських операцій з обліком основних засобів, а також виокремленні рахунки бухгалтерського обліку для їх відображення.

Відповідно до законодавства нашої країни здійснення аналізу основних засобів є обов'язковим лише у певних випадках, таких як аудит підприємства, оптимізація виробництва на підприємстві, подання на грант, тощо. На думку більшості вітчизняних економістів, аналіз основних засобів підприємства трактується, як процес сукупної оцінки обсягу, динаміки, складу, стану та ефективності використання, що дає можливість оцінити й виявити причини змін у господарській діяльності підприємства. Дослідивши методичні аспекти аналізу основних засобів варто відмітити, що основним джерелами надання інформації для проведення аналізу є дані та звітність бухгалтерського обліку підприємства. Алгоритм реалізації аналізу основних засобів може різнитись на аграрних підприємствах в залежності від спеціалізації підприємства та його розмірів. Проте є базові складові без яких не можливе його проведення, ми їх можемо поділити на п'ять основних кроків. Проведення аналізу на підприємстві є досить важливим елементом, проте вкрай рідко керівники користуються ним як інструментом для оптимізації діяльності чи хоча б підведення підсумків. Усі частіше він виступає як інструмент в усуненні проблеми яка виникла вже і потребує негайного рішення. Саме така постановка питання є найбільш проблемною наразі серед сучасних аграрних підприємств.

Практичну частину нашого дослідження було реалізовано на базі документації та звітності ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО», котре входить до складу аграрних підприємств Одеської області. Основним керуючим органом досліджуваного підприємства є загальні збори учасників, а виконавчим – дирекція, генеральний директор. Ведення обліку сконцентровано у бухгалтерському відділі підприємства, який налічує три особи: головний бухгалтер і два бухгалтери. Восени 2024 року відбулась реорганізація досліджуваного підприємства і воно приєднало до своїх лав вище зазначені

підприємства, через ці обставини річна фінансова звітність ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» за 2024 рік була сформована на 30 вересня. Далі сою виробничу та реалізаційну діяльність підприємство провадило вже з наступного року.

Узагальнюючи дані, можна дійти висновку, що ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» у 2022–2024 рр. демонструє погіршення основних фінансово-економічних показників. Спостерігається зниження доходів, прибутку, рентабельності та ефективності використання ресурсів, що може бути наслідком несприятливих ринкових умов, зміни структури посівів чи підвищення собівартості виробництва. ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» є сільськогосподарським підприємством, яке здійснює діяльність у сфері рослинництва та надання супутніх послуг. Основними видами діяльності є вирощування зернових і технічних культур, зберігання та реалізація сільськогосподарської продукції, а також здійснення операцій з матеріально-технічним забезпеченням виробництва.

Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» побудована відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також внутрішніх регламентів статуту підприємства та наказу від 02.01.2018 р. «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства». Всі працівники бухгалтерії забезпечені персональними комп'ютерами, підключеними до локальної мережі підприємства. Використовується спеціалізована програма М.Е.DOC для подання звітності, а також Excel для проведення розрахунків та формування аналітичних таблиць. Аналітичний та синтетичний облік основних засобів ведеться відповідно до законодавства України із використанням загального плану рахунків. До основних проблем питань ведення обліку основних засобів досліджуваного нами підприємства можна віднести застарілу форму обліку, недостатньо контроль за життєдіяльністю основних засобів, недостатня деталізація аналітичного обліку за матеріально

відповідальними особами, що ускладнює контроль за основними засобами, потреба у підвищенні якості управлінської інформації, зокрема автоматизованого моніторингу зносу, ремонту та ефективності використання техніки.

Для підвищення раціональності використання основних засобів необхідно вдосконалити не лише облікові процедури, але й систему управління технічним парком. Можливими напрямми удосконалення організації обліку основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» є наступні:

1. Поглиблення аналітичного обліку за місцями експлуатації та матеріально відповідальними особами. Пропонується вести картки обліку основних засобів в розрізі: структурних підрозділів; полів або технологічних ділянок; МВО (трактористи, механізатори, комірники).

Це дозволить підвищити контроль за збереженням техніки, надасть можливість точно визначати відповідальність за втрати чи поломки, а також оцінювати продуктивність праці кожного працівника ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО».

2. Автоматизація облікових процесів з використанням управлінських модулів. Рекомендується впровадити програмні засоби: GPS-моніторинг роботи сільськогосподарської техніки; електронні маршрутні та польові листи; облік витрат палива в реальному часі. Дані зміни дозволять скоротити обсяги часу на оформлення документів, що покращить ефективність облікового документообігу..

3. Підвищення точності планування амортизаційної політики. Пропонується: використовувати різні методи амортизації для різних груп основних засобів; застосовувати виробничий метод для високо завантаженої техніки; переглядати строки корисного використання на основі фактичних нормативів експлуатації.

Це дозволить знизити податкове навантаження, забезпечити відповідність амортизації реальному фізичному зносу, покращити прогнозування потреб у фінансуванні оновлення техніки.

На наш погляд, найкращою програмою для автоматизації обліку ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» є MASTER:Бухгалтерія, яка має ряд переваг перед іншими подібними програмними продуктами. MASTER:Бухгалтерія виступає комплексним програмним продуктом, який має багато спеціалізованих галузевих версій. Програма має гнучку конфігурацію та може бути настроєна відповідно до вимог досліджуваного нами підприємства. Її вартість є досить доступною для ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО», також там є різні види і форми оплати.

Для покращення системи контролю за придбанням та рухом основних засобів ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» ми пропонуємо проводити раз на рік внутрішній аудит. Проводити його доцільно працівнику економічного відділу, а не бухгалтерам щоб не було зацікавленості та аудит був проведений об'єктивно. Звісно це додаткове навантаження на даного працівника, але воно дозволить покращити ефективність використання основних засобів й підприємства в цілому. Даного працівника можна мотивувати виплатою премії чи іншими заохочувальними можливостями.

Для підвищення ефективності використання основних засобів ми пропонуємо проводити їх деталізований аналіз, дані якого можна потім використовувати при проведенні аудиту основних засобів. Для покращення ефективності використання основних засобів на досліджуваному нами підприємстві є необхідним:

- розробка стратегії їх використання із зазначенням чіткого плану дій та відповідальних осіб за кожен елемент прописаний в цій стратегії;
- необхідно провести модернізацію існуючої техніки, приміщень та обладнання. Для цього необхідні економічні прорахунки витрат за кожним об'єктом основного засобу, щоб було зрозуміло економічне навантаження та потенційний результат від даної модернізації для підприємства;
- також необхідно покращити і оновити склад основних засобів досліджуваного підприємства, бо через нещодавню реорганізацію є незрозумілим доцільність використання деяких одиниць основних засобів.

Можливо краще якісь основні засоби реалізувати, а замість них придбати більш доцільні основні засоби які зможуть економічно покращити процеси виробництва в цілому на підприємстві.

- велику економію для підприємства приносять новітні розробки на основі роботизації та штучного інтелекту, тому доцільно промоніторити сучасні можливості даної індустрії і підібрати найбільш цікавий на погляд керівництва об'єкт для придбання.

Сучасний агроринок пропонує досить великий спектр агродронів та роботів для оптимізації діяльності підприємств. Українські фермери вже активно використовують дрони для ведення свого бізнесу. ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО» також доцільно було б використовувати у своїй діяльності агродрони, вони дозволяють:

- робити відео моніторинг посівів із деталізацією;
- формувати 3D карту полів, а це дає можливість побачити неякісні ділянки та вчасно спрацювати аграріям і удобрити їх необхідними речовинами, тощо.
- провести моніторинг стану рослин, що вирощуються на полі шляхом проведення мультиспектральної та тепловізійної зйомки;
- самостійно висівати посіви та удобрювати їх, що дозволяє економити на використанні звичних нам ресурсів людських та технічних;
- проводити лазерне сканування рельєфу та робити при цьому розрахунок сходів урожаю;
- визначати автоматично розмір площі уражених чимось сільськогосподарських культур та проводити підрахунок збитків від цього.

Реалізація зазначених нами напрямків дозволить покращити сучасний стан основних засобів у ТОВ «ДП СВІТАНОК-АГРО», а також скоригує його потенційні можливості на наступні роки існування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний ринок України: тренди та виклики 2024 року. URL: <https://torgsoft.ua/articles/stati/agrarnij-rinok-ukrayini-trendi-ta-vikliki-2024-roku/>
2. Бабич Л.М., Карлова І.О., Наконечна С.А. Внутрішній аудит основних засобів підприємства в сучасних умовах. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 49. С. 168—175.
3. Бакеренко Н. П. Управління витратами підприємства та їх облік на основі внутрішньо фірмової інформації. Торгівля і ринок України. 3 т. Донецьк : ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2019. Т 3. С. 170—175.
4. Бичкова Н. В. Вплив якості корпоративного управління на ефективність діяльності компаній. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 45. С. 3-7.
5. Білоченко А. Кредитування аграрного сектору України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-3>.
6. Бойко Р.В., Воронко Р.М., Редченко К.І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2022. Вип. № 70. С. 13-20.
7. Бондар М., Кулик А. Облік об'єктів основних засобів підприємств та аналіз їхньої вартості в умовах збройної агресії. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 4. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/39710>
8. Бондаренко Н. М., Дорофієнко А. В. Аудит основних засобів на промисловому підприємстві. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Хмельницький, 2019. № 1. С. 46—52.
9. Бондарук С.Р., Лопатовська О.О. Теоретичні аспекти аналізу забезпеченості підприємства основними засобами. Актуальні проблеми науки і практики: сталий розвиток в умовах воєнного стану : тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті

д.е.н., професора Горбоноса Федора Володимировича (Львів, 26-27 грудня 2022 року). Львів : ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», 2022. URL: <http://lubp.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/51.pdf>

10. Бруслиновська І.В., Матвійчук В.І. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії підприємства. Економіка і організація управління. 2018. Вип. 3. С. 100–111.

11. Бухарінова І., Косата І. Особливості організації обліку основних засобів в умовах військового стану. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 11 (17). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7354/7396>

12. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення основних засобів. Держава та регіони. 2018. № 4. С. 32–36.

13. Воронін О. Визначення показників економічної ефективності виробництва на основі модифікації ресурсного підходу. Економіка України. 2017. № 10. С. 29–37.

14. Воронко Р. М., Бойко Р. В., Редченко К. І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. 2022. № 70. С. 13–19.

15. Гладій І.О., Майстер Л.А., Даценко Г.В. Напрямки організації обліку основних засобів як складових необоротних активів підприємства. 2024. SWorld Journal. Issue 25. P. 86-90. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj25-00-009/4604>

16. Гнатська Т.М., Фурса В.А., Гнатенко Є.П. Економічна сутність та роль фінансового планування в системі управління підприємством. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 2. С. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-9>

17. Гнатська Т.М., Яковенко А.О., Воронюк І.Є. Інноваційні рішення в сфері бухгалтерського обліку та аудиту. Таврійський науковий вісник.

Серія: Економіка. 2024. №21. С. 75-85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.21.7>

18. Гнат'єва Т.М., Яковенко А.О., Мельничук В.М. Світові тенденції штучного інтелекту в бухгалтерському обліку. Аграрні інновації. 2024. №23. С. 221-227. DOI: <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2024.23.32>

19. Гоголь М.М. Підходи управління підприємством за умов автоматизованого обліку як функції управління. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток конкурентоспроможності економіки в умовах міжнародної інтеграції: макро-, мезо- та мікро- рівні» (25 травня 2021 року, м. Одеса) / МОН України; ОНУ ім. І.І. Мечникова; відп. ред. Н.Л. Кусик; ред. кол.: О.В. Побережець, Є.І. Масленніков. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2021. С. 20-23.

20. Гоголь М.М. Сучасний стан та тенденції розвитку бухгалтерського обліку в управлінні підприємством. *Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2021. Вип. 39. С. 36 – 40.

21. Гоголь М.М. Управлінські аспекти організації обліку та формування звітності в умовах дії міжнародних стандартів. *Інфраструктура ринку. Електронний науково-практичний журнал*. Випуск 46, 2020. С. 101-106.

22. Гоголь М.М., Масіна Л.О. Теоретичні та методологічні аспекти цифровізації бухгалтерського обліку. *Наукові інновації та передові технології*. № 7(9), 2022. С. 135 – 148.

23. Грибовська Ю.М. Переоцінка основних засобів: бухгалтерський облік та відображення у фінансовій звітності. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування: колективна монографія / за заг. ред. В.Я. Плаксієнка. Полтава: 2018. С. 88-97.

24. Дроздова Ю.А., Кравченко М.В. Складові управління процесом обліку основних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного*

університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 14. Ч. 1. С. 164-167.

25. Єпіфанова І.Ю. Аналіз відтворення і використання основних засобів підприємств Вінниччини. Економічний простір. 2021. № 58. С. 172–177.

26. Інвестиційна діяльність в Україні за 1 квартал 2024 року. Мін-во економіки. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku>.

27. Іщук С.О., Ляховська О.В. Тенденції розвитку економіки сільського 81 господарства України в умовах війни: регіональний вимір. Регіональна економіка. 2024. № 3(113). С. 96-105.

28. Калюжна М. М., Осадчук С. В., Гнатєва Т. М. Особливості оподаткування та аудиту податків аграрного бізнесу, їх вплив на економіку України. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 20. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.20.147>

29. Калюжна М.М., Згадова Н.С. Стратегії диверсифікації економіки в умовах воєнного стану із використанням цифровізації. *Успіхи і досягнення у науці. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2025. № 5(15). URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/6039>

30. Колісник О. П., Поліщук М. С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. Економіка та суспільство. 2018. № 19. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/191.pdf

31. Колісник О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03>

32. Костюнік О. В., Наконечна А. А. Економічний зміст та класифікація основних засобів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2016. Вип. 21 (1). С. 177—180.

33. Косяк А. П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами. Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки. 2019. Вип. 2. С. 104—110.

34. Крюкова І.О., Стоянова-Коваль С.С., Гнатська Т.М., Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. / за ред. І.О. Крюкової. Одеса: ОДАУ, 2020. 266с.

35. Кузьмін О. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. № 20(9). С. 240–245.

36. Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 21—22. С. 106—111.

37. Лопатовська О.О., Нікольчук Ю.М., Бондарук С.Р. Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективність використання. Трансформаційна економіка. 2023. № 5 (05). С. 75 – 81.

38. Лютова Г. М., Атамась О. М. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Фінансовий простір. 2018. № 3. С. 147—157.

39. Макалюк І., Кашпуренко Т., Баранніков М. Становище підприємств аграрного сектору України в умовах війни: фінансово-інвестиційні аспекти. Економіка та суспільство. 2023. №49. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023_49-7.

40. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Мусійченко О.Г. Аудит. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 260 с.

41. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Мусійченко О.Г. Організація і методика аудиту. За-поріжжя: ЗНУ, 2024. 280 с.

42. Маренич Т.Г. Методичні підходи до оцінки ефективності використання основних засобів. URL: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_127/05

43. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#n10>

44. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf

45. Накісько О.В., Борисенко С.В., Рідкокаша Т.М. Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку: виклики та перспективи. Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 08 листопада 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. С. 297-298.

46. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

47. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: затв. наказом Міністерства Фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

48. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»: затв. наказом Міністерства Фінансів України від 02.07.2007 р. № 20. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

49. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>

50. Негрей М.В., Тараненко А.А., Костенко І.С. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. Економіка та суспільство. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38>.

51. Нечай Н.М. Облікова політика: навчальний посібник Київ: Знання, 2015. 432 с

52. Німченко В. М. Практичні аспекти оцінювання ефективності управління підприємством комплексу комунальних послуг. Економічна наука. 2019. № 4. С. 245–255.

53. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник (для студентів економічних спеціальностей, які навчаються за спеціальністю «Облік і аудит») / Гоголь М.М., С.С. Стоянова-Коваль, І.О. Крюкова, Н.С. Морозюк. Одеса.: 2016. 241с.

54. Переклад міжнародних стандартів фінансової звітності 2023 року. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_of_2023-718

55. Петренко А. Я., Попова В. Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. №18. С. 994-1001.

56. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.

57. Податковий кодекс України: Закон України від 01.01.2018 р. № 2755 17. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

58. Приварникова І.Ю. Особливості управління використанням та оновленням основних засобів підприємств України. Економічний простір. 2021. № 52/2. С. 277–286.

59. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII станом на 26.12.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

60. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV: станом на 01 січня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

61. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій : Постанова КМУ від 13.06.2023 року № 624. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2023-%D0%BF#Text>

62. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : Постанова КМУ від 20.03. 2022 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>

63. Про затвердження Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій : Постанова КМУ від 21.04.2023 р. № 381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2023-%D0%BF#Text>

64. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Каб. Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419: станом на 02 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>

65. Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування: Наказ Міністерства аграрної політики України № 701 від 27.09.2007 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/FIN32622?an=619&ed=2007_09_27

66. Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій: Постанова КМУ від 26.03.2022 р. № 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-%D0%BF#Text>

67. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією

Російської Федерації проти України : Закон України від 23.02.2023 р. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>

68. Пуцентайло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки. 2021. № 1. С. 168–174.

69. Пчелинська Г. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № 51. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-13>.

70. Радєва О.Г. Методологічні засади управління основними засобами з метою забезпечення ефективної роботи машинобудівних підприємств. Агросвіт. 2015. № 14. С. 41-44.

71. Радіонова Н. Й., Губська Д. В. Особливості обліку та аудиту основних засобів відповідно вимог міжнародних стандартів. Економічний простір. 2019. №146. С. 113-124.

72. Рідкокаша Т.М., Нижня А.С. Податкова політика України в контексті євроінтеграційних пріоритетів. Нові горизонти розвитку бізнесу в умовах сучасних викликів. Можливості та механізми підтримки бізнесу в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. здоб. вищ. освіти і мол. вчених, 26 квітня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. С. 233-234.

73. Семйон В.С. Оцінка основних засобів в українській та угорській обліковій практиці. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2010. № 4. Т. 1. С. 96-101.

74. Сметанюк О.А. Проблеми фінансового забезпечення відтворення основних засобів. Економічний простір. 2022. № 59. С. 253–264.

75. Фрайман А. В., Селіванова Н. М. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. ЕКОНОМІКА: реалії часу. 2022. № 2 (60). С. 68–81.

76. Фурсов О.І. Формування організаційно-економічного механізму управління основними засобами в умовах реструктуризації підприємств. Економіка. 2020. С. 16–20.

77. Хорунжак Н.М., Рогожкіна В.В. Понятійна сутність необоротних активів і проблеми її ідентифікації. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 19. С. 554-560.

78. Черкашина, Т. В., Кармалітова, І. С. Проблемні питання обліку та нарахування амортизації основних засобів в сучасних умовах. Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції: тези доповідей X Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса: ОНЕУ, 2022. С. 93-95.

79. Шкуліпа Л. В. Розвиток бухгалтерського обліку у вимірі міжнародних стандартів фінансової звітності та інноваційних технологій: методологія та практика: монографія. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В., ТПК «Орхідея». 2020. 616 с.

80. Яременко Л. М. Теоретичні підходи до сутності та класифікації основних засобів. Економічний вісник університету. 2015. Вип. 27 (1). С. 144—148.

81. Maksym Bezpartochnyi, Andrii Skrylnyk, Maryna Kalyuzhna, Mykola Shamin Intermodal and multimodal export logistics of Ukrainian agricultural products during martial law. Engineering for rural development. Jelgava, 21. 23.05.2025, pp. 1034-1040. DOI: 10.22616/ERDev.2025.24.TF217

82. Radionova N., Tarasenko I., Khmurova V. Application of twodimensional matrix for determining strategic positioning of garment companies of Ukraine. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2024. Т. 1, № 54. С. 295-305.

ДОДАТКИ